ירחמיאל (מולה) ברלינסקי

נולד בז'יטומיר 1900 נפטר בירושלים 1964

ירחמיאל שהיה מוכר יותר בכינויו ,מולה, היה האח המבוגר האהוב שמילא עבור אחיו הצעירים את דמות האב שלא היה להם.

לאם בתיה הוא היה שותף במאמציה לגדל את הילדים ולדאוג לחינוכם .

למרות גילו הצעיר עמד מולה בגבורה במשימות שהוטלו עליו.

בד בבד הוא לא פרש מפעילות ציבורית ופוליטית גם בסרני וגם בארץ לאחר עלייתו.

מולה למד בבית ספר פולני שם למדו גם אידיש ואחר כך בגימנסיה ברובנו שהייתה מרוחקת כ-30 ק״מ מסרני. בתיקו האישי באוניברסיטה -העברית מצאנו מסמך בו מתאר מולה בכתב ידו את תולדות חייו.

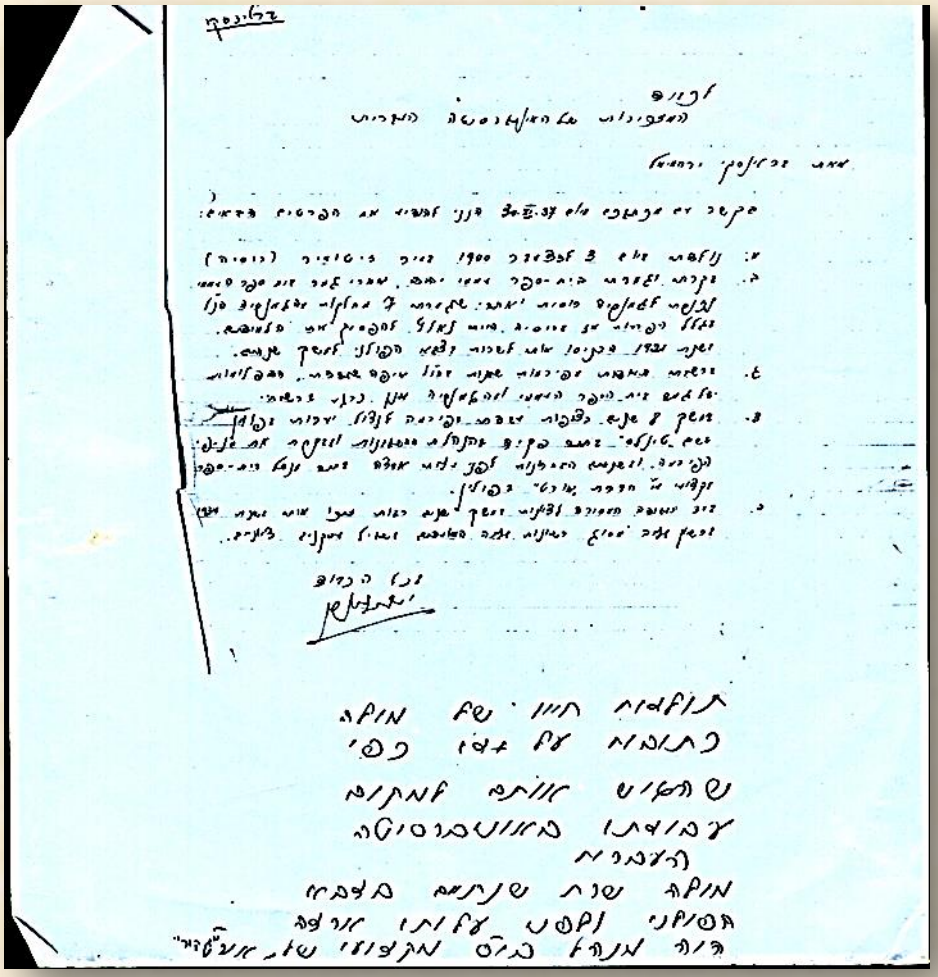

בכתב ידו המסודר והיפה מסכם מולה את תולדות חייו–הדף נמצא בתיקו האישי מהאוניברסיטה שצילומיו נמסרו לנו

בשנת 1921 הוא גוייס לצבא הפולני ושרת שם במשך שנתיים, לאחר מכן עבד בחברות שונות ובמשך שמונה שנים עבד כפקיד בהנהלת חשבונות וביקורת בחברה בשם "**טינלס**" (חברה לניצול יערות). לפני עלותו ארצה היה במשך שנתיים מנהל בי"ס מקצועי של "**אורט**".

פועלי ציון (צ.ס.)

מפלגת פועלי ציון ניהלה פעולה מקיפה בכל השטחים של תעמולה מדינית וחינוך ציוני. כן היא היתה מיוצגת בכל הוועדות של הקרן הקיימת לישראל, קרן היסוד, מועצת העיר, הקהילה וכן במוסדות המשקיים. מספר חבריה הגיע ל־200, ובראשם עמדו אברהם אהרן דבורצקי ויבדלו לחיים ירחמיאל ברלינסקי והמורה שלמה גורפינקל. ל"פועלי ציון (צ.ס.)" היתה הסתדרות גדולה של נוער עובד "פרייהייט" (דרור).

ליד "פועלי ציון" והחלוץ נוסדה הסתדרות "העובד", שחבריה היו פועלים צעירים מסארני, שמטרתם היתה עליה לארץ ישראל. היתה להם לשכה משלהם בבית משפחת ברלינסקי. אחדים מהם זכו לעלות לארץ עוד לפני פרוץ המלחמה.

ראוי להזכיר את ה' מאיר שטיין, מוותיקי החברים ב"צעירי ציון", ואחר כך ב"פועלי ציון (צ.ס.)". בסארני הוא נתקרא "מאיר פראצ'קארניק", כי היתה לו מכבסה. על אף טרדתו התמידית בעבודתו, — בעמלו קשה וביושר לפרנסת ביתו — היה מוצא לו פנאי לפעולה הציונית. בביתו היה במשך שנים מעון המפלגה, הספריה ומוסדות כיוצא באלה. כן הוא קיים הלכה למעשה את מצוות העליה לארץ, עלה עם כל משפחתו, וכאן מת לאחר מחלה ממושכת.

מתוך ספר הזכרון לסרני –פעילותו של מולה במפלגת "פועלי ציון" "בסרני

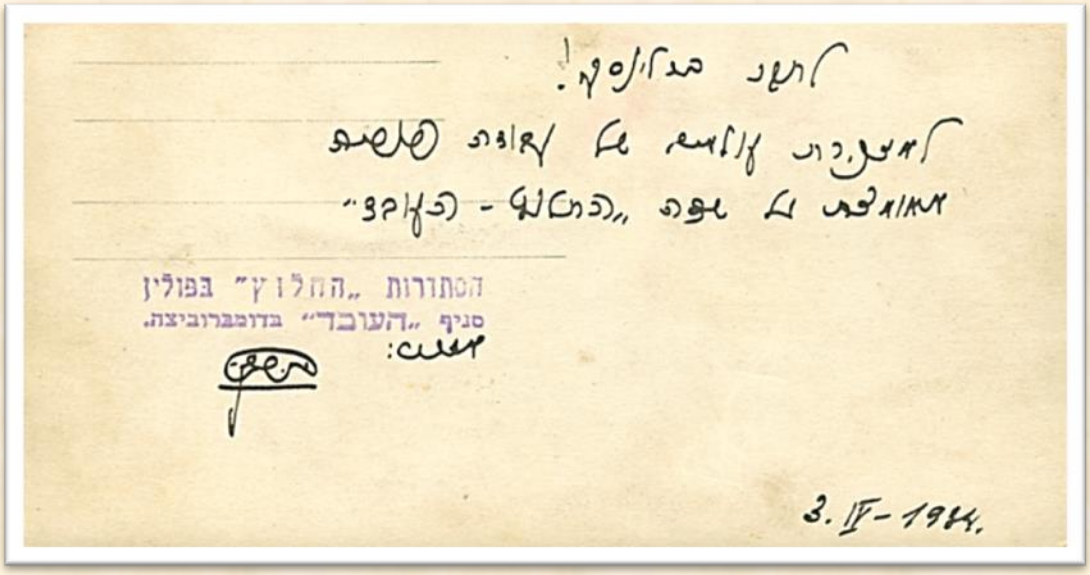
לחשון הדרוסים!
לאשרות עלייה של עליה חלוצית
מאורגנת על שפת „הנהר - הצוקים"
הסתדרות „החלוץ" בפולין
סניף „העובד" בדומברוביצה.
חשבון:
3. IV - 1934.

מולה -במרכז

מולה–הראשון משמאל.

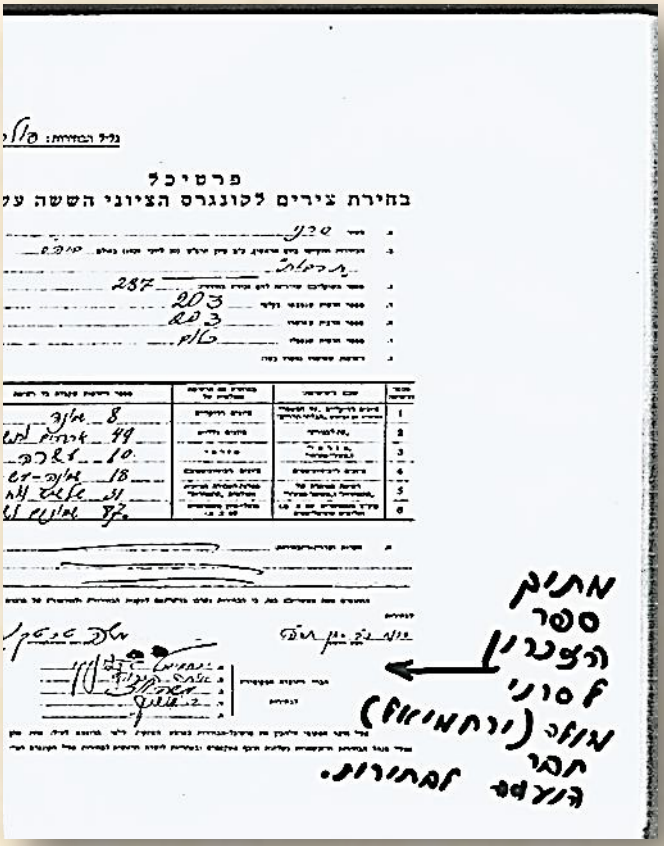

פרטיכל

בחירת צירים לקונגרס הציוני הששה עש

מתיק ספר הצירים לסיני מולה (ורחמיאל) תבר הנשמה לבתירות.

פעילות מפלגתית של מולה בחו"ל

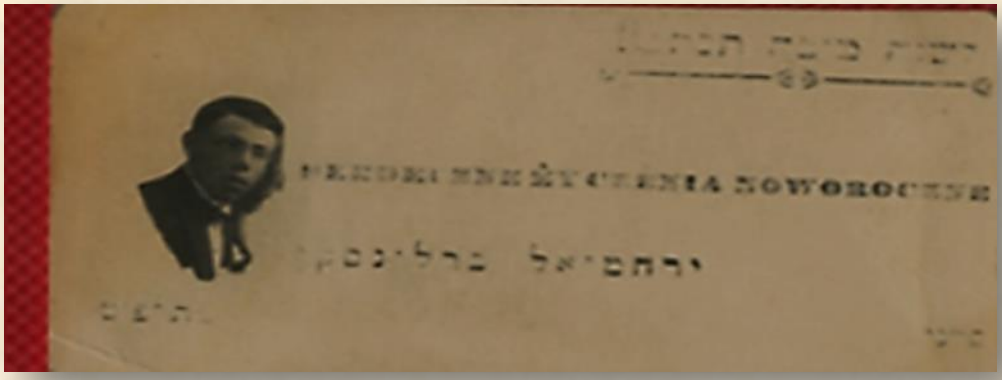

שנה טובה ששלח מולה–1929

עקב פעילותו הציונית הענפה-הצליח מולה לעלות ארצה (בשנת 1934) ברשיון עלייה שהיה מיועד לעסקנים ציוניים. עד לנישואיו עם צביה הכרנו את מולה כרווק .

אומנם שמענו שהוא היה נשוי אך נאמר לנו שאלו היו נשואים פיקטיביים- לצורך העליה - שנמשכו מעט יותר זמן.

אולם ממסמכים המצויים בידינו אנו יכולים ללמוד כי לא היו אלו נשואים פיקטיביים.

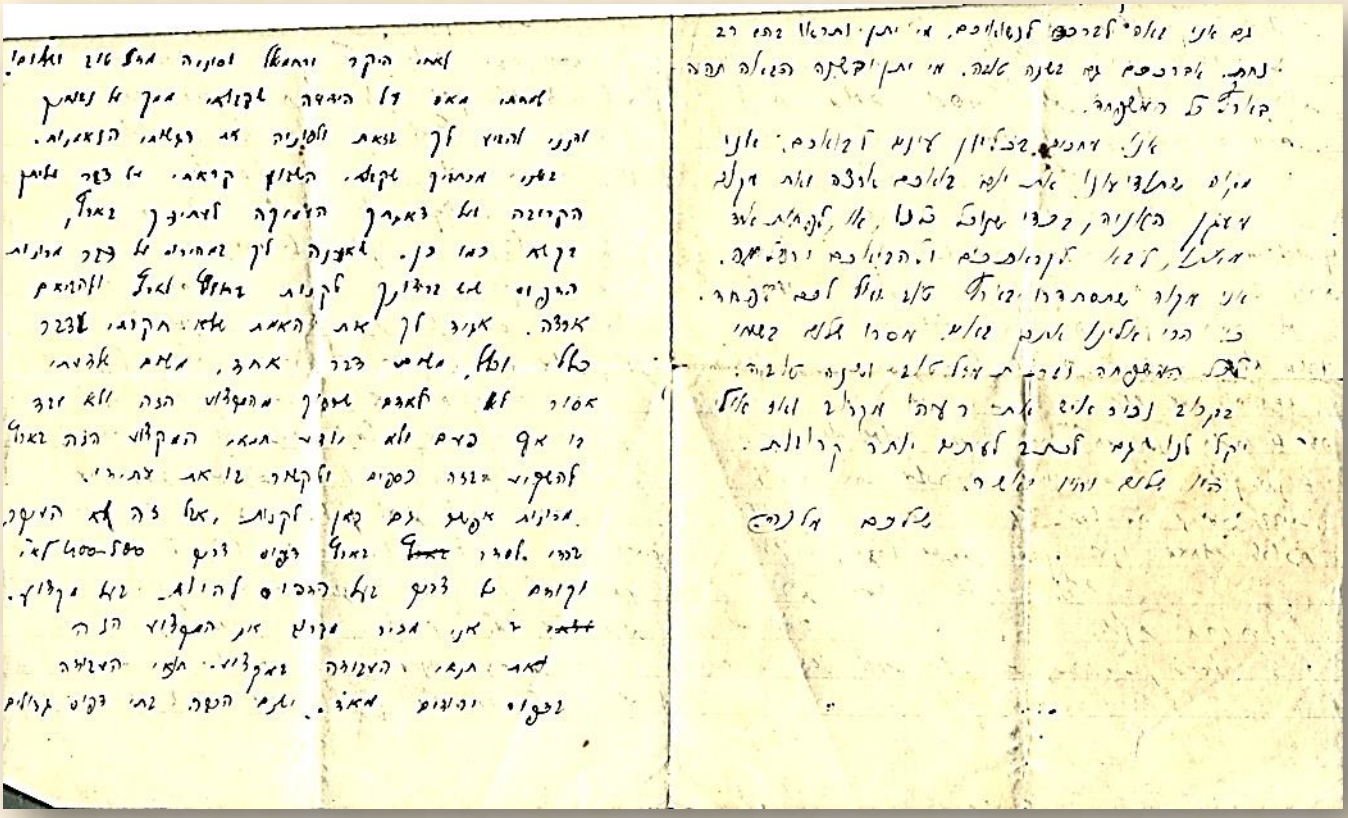

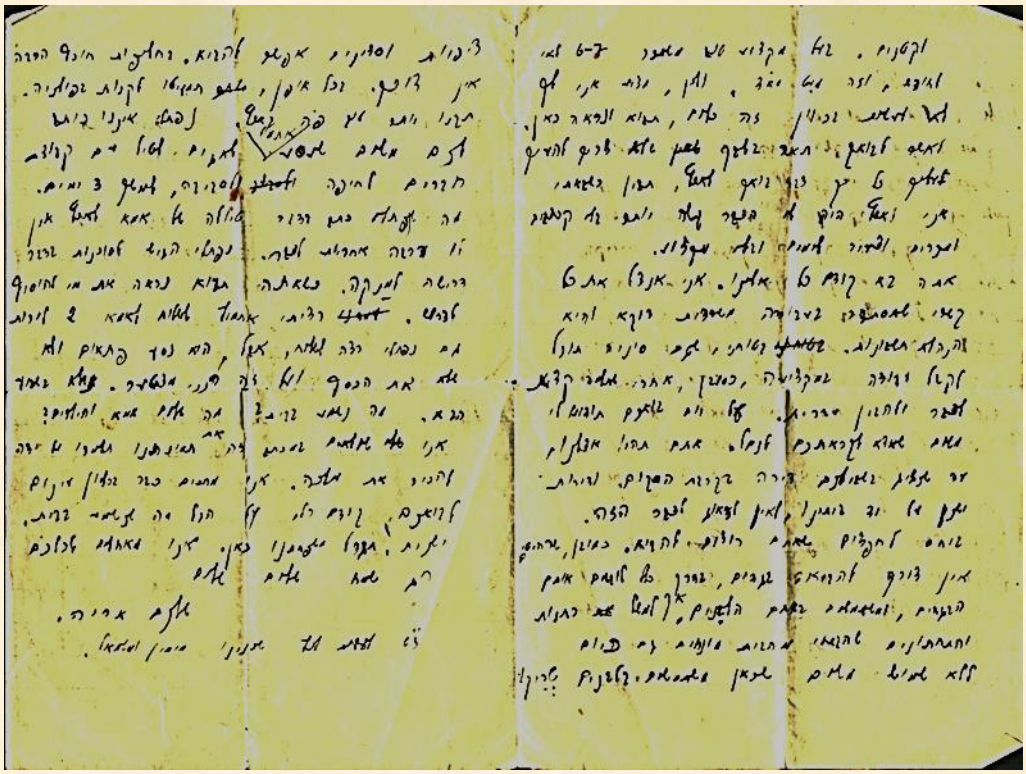

מכתבם של אריה ומלכה למולה וסוניה

ממכתב ארוך שכתבו אריה ואשתו מלכה למולה ולסוניה אישתו קודם עלייתם-ניתן ללמוד כי מדובר בזוג לכל דבר המתכוון להשתקע בארץ.

במכתב הרבה עצות לקראת העליה והרבה מאד נכונות לעזרה..

אריה מדריך אותם איזה סוג של לבוש יש להביא ארצה ובמה אין צורך.

מולה רצה להביא ארצה מכונת דפוס ואריה מייעץ שלא לעשות זאת. אריה ומלכה מזמינים את מולה ואשתו להתגורר בביתם (באותו הזמן מתגורר איתם גם נפתלי)-המכתב מאד מפורט ומעשי.

גם במכתב של בתיה היא מקוננת על כך שתלתה הרבה תקוות בנישואים עם סוניה ושמחה כשהם נסעו ביחד והנה מולה "**שוב מתייגע לבדו**" .

אין לנו פרטים נוספים על סוניה ואין אנו יודעים אם נשארה בארץ ומה עלה בגורלה.

אני זוכרת כאמור את מולה כרווק המתגורר עם מש' ירוסלבסקי ברחוב עובדיה בירושלים.

כרטיס ביקור של מולה מסרני רחוב השלישי במאי

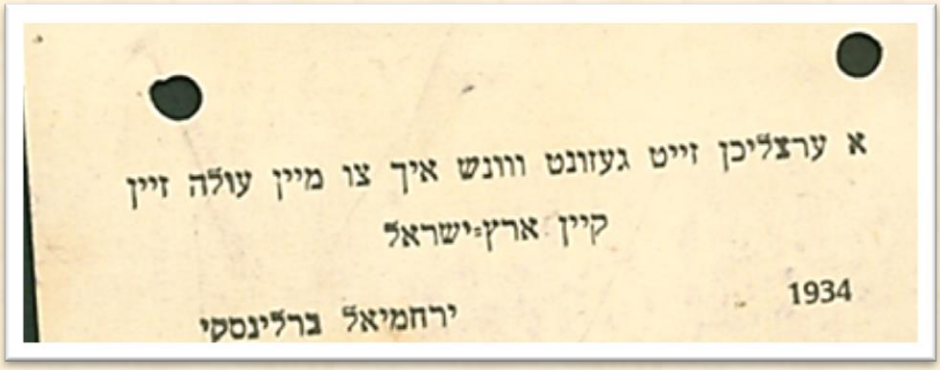

1934-- לפני עלייתו לארץ ישראל מברך מולה את מכריו

מולה היה מבקר אותנו הרבה אהבתי אותו מאד אבל שחקתי אותה "מפחדת" זכור לי שבגיל שלוש הייתי בורחת בצעקה "דוד אומה בא" תוך משחק, לא מתוך פחד.

שמולה היה בא אלינו היו מדברים הרבה "פוליטיקה"

מולה היה מעשן כבד ופעם הביא לי קופסת סיגריות ממתכת דבר יקר המציאות באותה התקופה.

הוא היה מסודר ומאורגן. לחגים היה שולח ברכות ופרחים - אוהב ואהוב.

מולה היה משכיל ודובר שפות. מלבד אידיש, עברית, פולנית, רוסית ואוקראינית ידע גם גרמנית ומעט צרפתית.

בעזרת אחיו אריה התקבל לעבודה באוניברסיטה העברית שם עבד כ-30 שנה. עבד במדור המשכורת באוניברסיטה העברית. –היה עובד מוערך ואהוד.נוח לבריות חביב וחברותי.

איור 11. פטריק גדס, פרנק מירס ובנימין חייקין, הספרייה על שם וולפסון, האוניברסיטה העברית

הספריה בהר הצופים לפני מלחמת השחרור

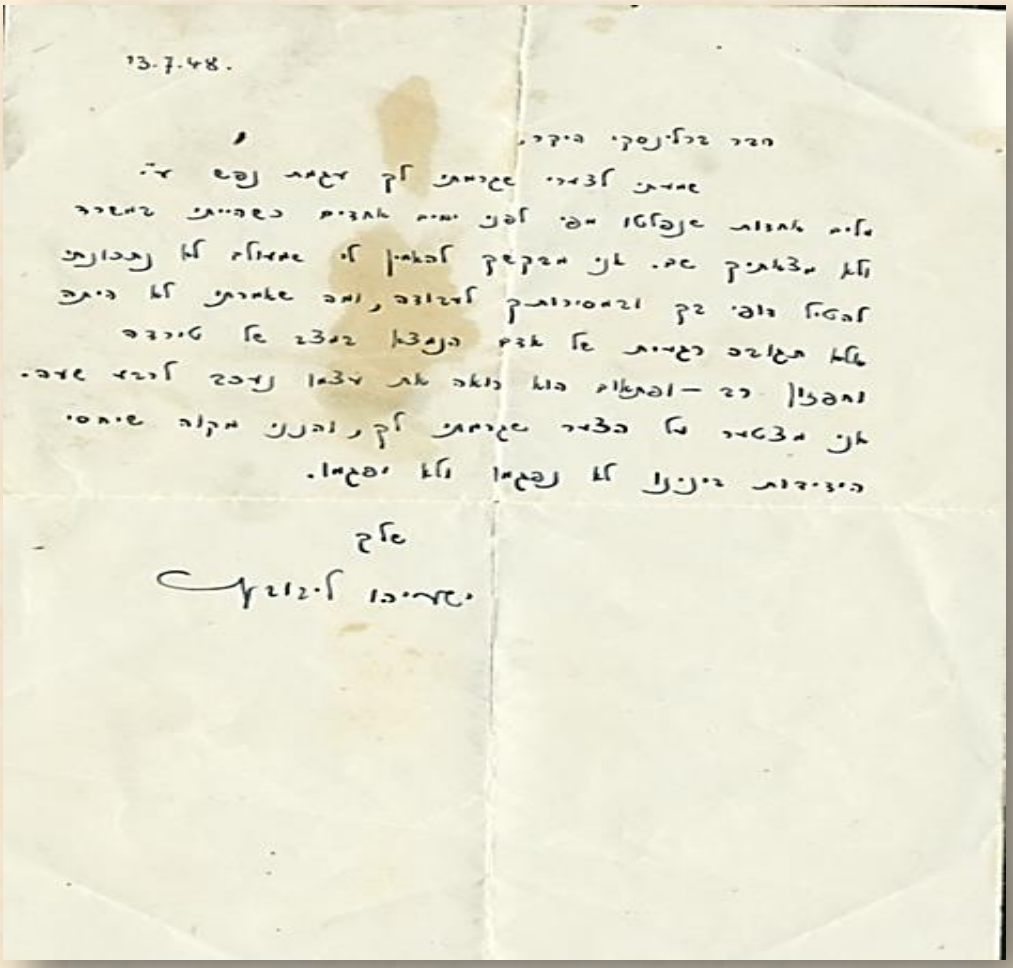

13.7.48.

הדר בלינסקי היקר,

שמחתי לצאתי שקיבלתי לך שלום נפש ע"י
אלים מאנשי שנבלטו אפי לפני ימים מעטים בשביתה בשדה
ולא מצאתיך שם. אין מקשיב לבאמין לי שאתה לא נכנעת
לבטול פה. בך וגאסיותיך לעבודה, ומה שאתה לא ביקש
אלא תעבוד רעיית על אדם בנפשו שבב על טירדה
ומפלון רב – ופעולה בוא נולה את עצמו נעכר לבבו שבה.
אין מבטיח על בטוח שקיבלתי לך, ובנין מקוה שיחסי
הידידות בינינו לא נפגעו ולא יפגעו.

שלך

ישעיהו לייבוביץ

ישעיהו לייבוביץ התנצל בפני מולה על שהתקיף אותו ומקווה שידידותם לא תפגע

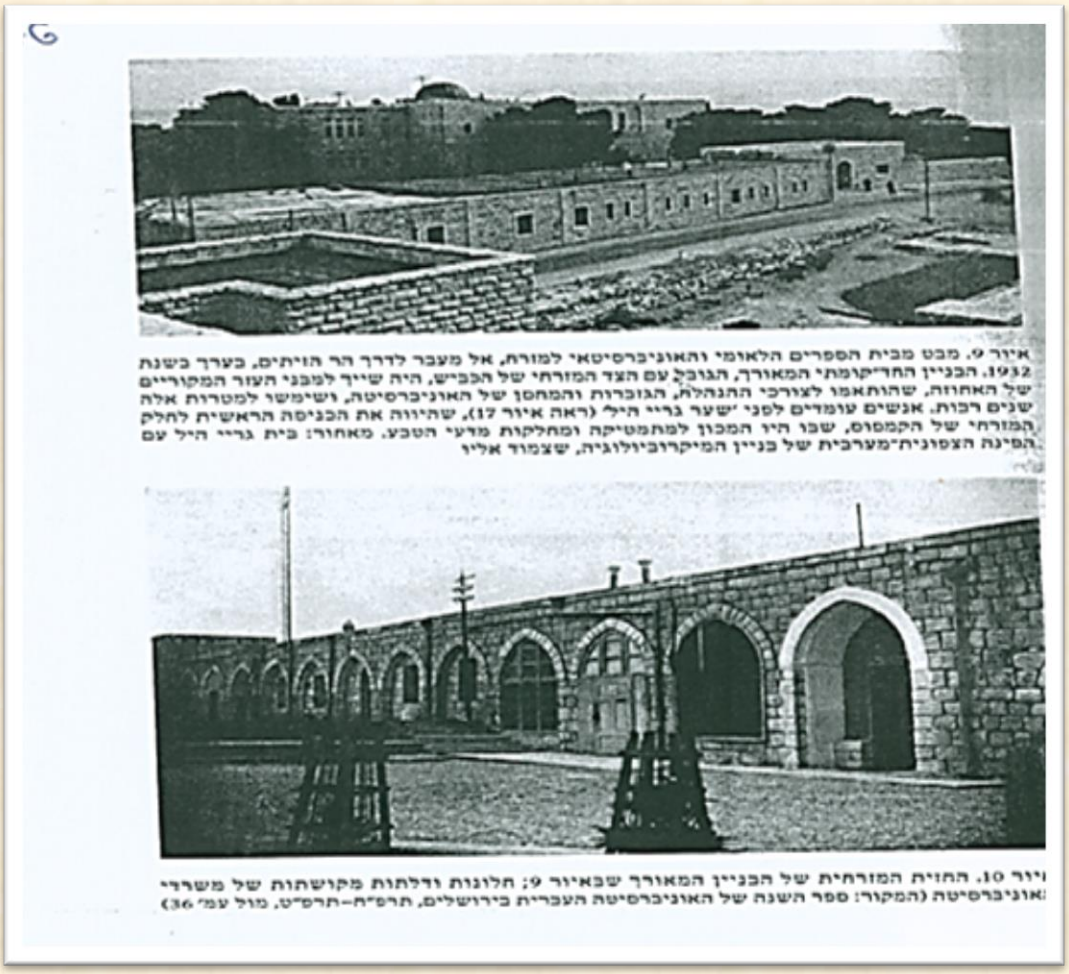

איור 9. מבט מבית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי למזרח, אל מעבר לדרך הר הזיתים, בערך בשנת 1932. הבניין החדר־קומתי המאורך, הגובל עם הצד המזרחי של הכביש, היה שייך למבני העזר המקוריים של האחוזה, שהותאמו לצורכי התנהלה, הגזברות והמחסן של האוניברסיטה, ושימשו למטרות אלה שנים רבות. אנשים עומדים לפני שער גריי היל (ראה איור 17), שהיווה את הכניסה הראשית לחלק המזרחי של הקמפוס, שבו היו המכון למתמטיקה ומחלקות מדעי הטבע. מאחור: בית גריי היל עם הסינה הצפונית־מערבית של בניין המיקרוביולוגיה, שצמוד אליו

איור 10. החזית המזרחית של הבניין המאורך שבאיור 9; חלונות ודלתות מקושתות של משרדי האוניברסיטה (המקור: ספר השנה של האוניברסיטה העברית בירושלים, תרפ"ח–תרפ"ט, מול עמ' 36)

משרדי האוניברסיטה בהר הצופים –כאן עבד מולה במדור המשכורת

שנים רבות עבד באוניברסיטה בהר-הצופים ולאחר פינוי ההר- בבנין מינהלת האוניברסיטה ברחוב ממילא.

בסוף שנות החמישים הוא נישא לידידתו משכבר בימים, **צביה** טרייביץ (שם משפחה זה מעיד ככל הנראה כי צביה הייתה מצאצאיו של רש"י) .

צביה הייתה ילידת העיירה רדזיווילוב. אף היא בחבל ווהלין שעלתה ארצה בשנות השלושים והשאירה מאחוריה את כל משפחתה-הורים, אח, אחות, דודים ובני דודים שכולם נספו אחר כך בשואה - לבד מבן דוד אחד שעלה אחר השואה ארצה הקים משפחה, אך נפטר בגיל צעיר.

משפחתה של צביה הייתה משפחה חמה ואוהבת וגם מבוססת מבחינה כלכלית–צביה קבלה חינוך ציוני, למדה בבית ספר של רשת "**תרבות**" והחליטה להגשים את חלומה ולעלות ארצה.

משפחת צביה טרייביץ מהעיר רדזווילוב בווהלין-רוב המשפחה ניספתה

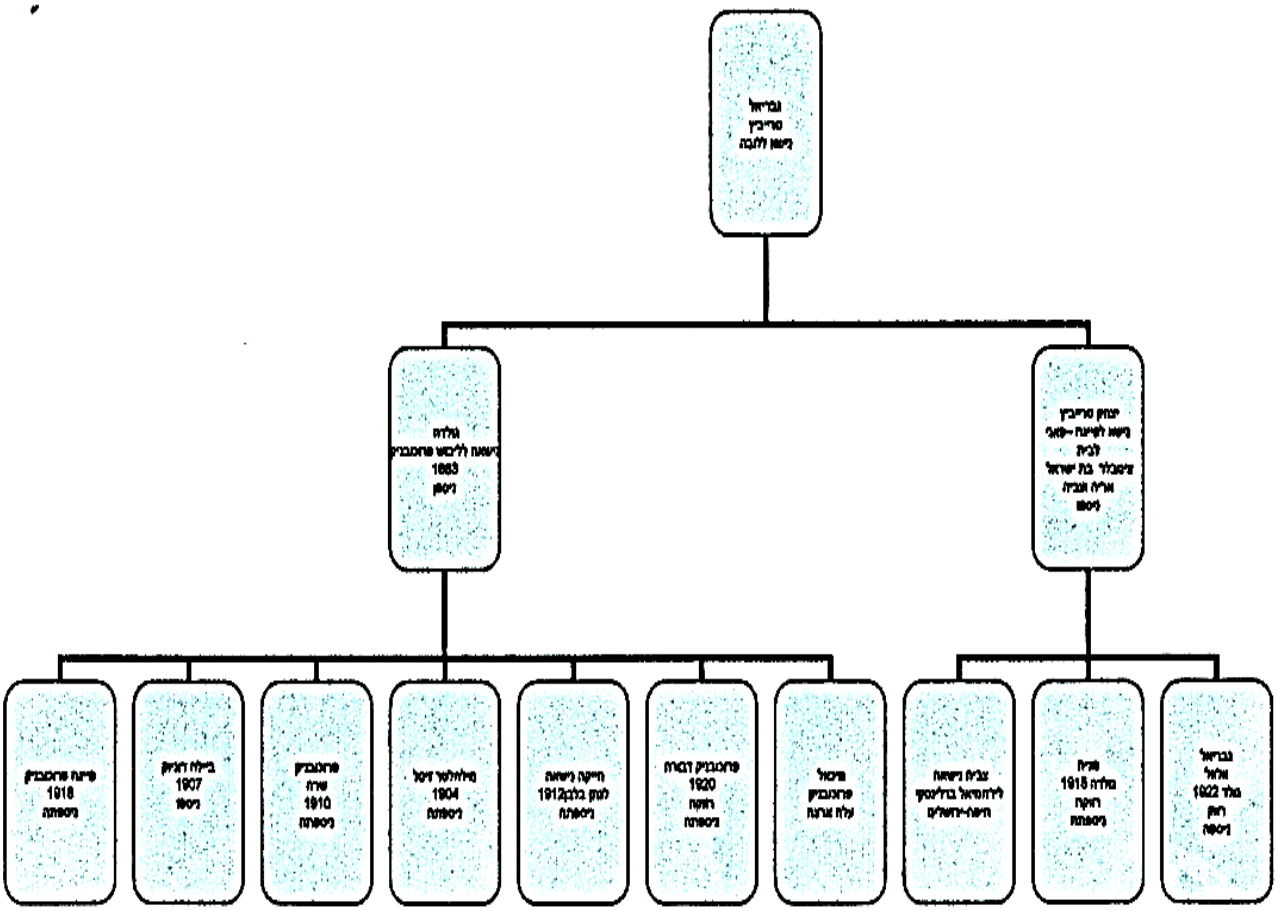

הוריה של צביה -יצחק ופייגה (פאני)- ביום נישואיהם

רחוב בראדיזיווילוב

מיכאל פרוחובניק

משנפוצה השמועה בראדזיווילוב כי הגרמנים הולכים ומתקרבים לברודי ורבים מן הנוער המקומי החלו בורחים בכיוון לרוסיה ורומניה, אמר האב, לייביש, לבנו יחידו, כי בתנאים הנוכחיים מן הרצוי שהמשפחה תתפזר ו„תפצל" את הסכנה התלויה מעל לראשה. הוא ידע כי בנו מיכאל אינו רוצה לנדוד ולעזוב את כל בני המשפחה לבדם, ואף־על־פי־כן יצא ביחד עם בני־נוער אחרים בכיוון לשומסק, כאשר כבשו הרוסים את העיירה. חזר מיכאל הביתה, אולם עד־מהרה גויס הוא לצבא האדום, נשלח לסיביר, ושם חי בת־נאים קשים של עבודה, רעב וקור, מח־ל.ת, חוסר לבוש מתאים — תנאים לא־אנושיים. בינתיים נכבשה ראדזיווילוב לגרמנים וכל המשפחה הושמדה בתוך שאר יהודי העיירה.

מיכאל יצא בשלום מכל התלאות והי־סורים שבהם נתנסה ובשנת 1948 הגיע ארצה. כאן קיוה הוא להתחיל חיים חדשים, תיכנן תכניות לעתיד — אולם פתאום חלה וב־12 באפריל 1961 הלך לעולמו.

ח. 9.

בן־דוד יחיד שניצל מתוך ספר הזכרון לעיירה למעלה- מצבת הזכרון לעיירה בהר ציון.

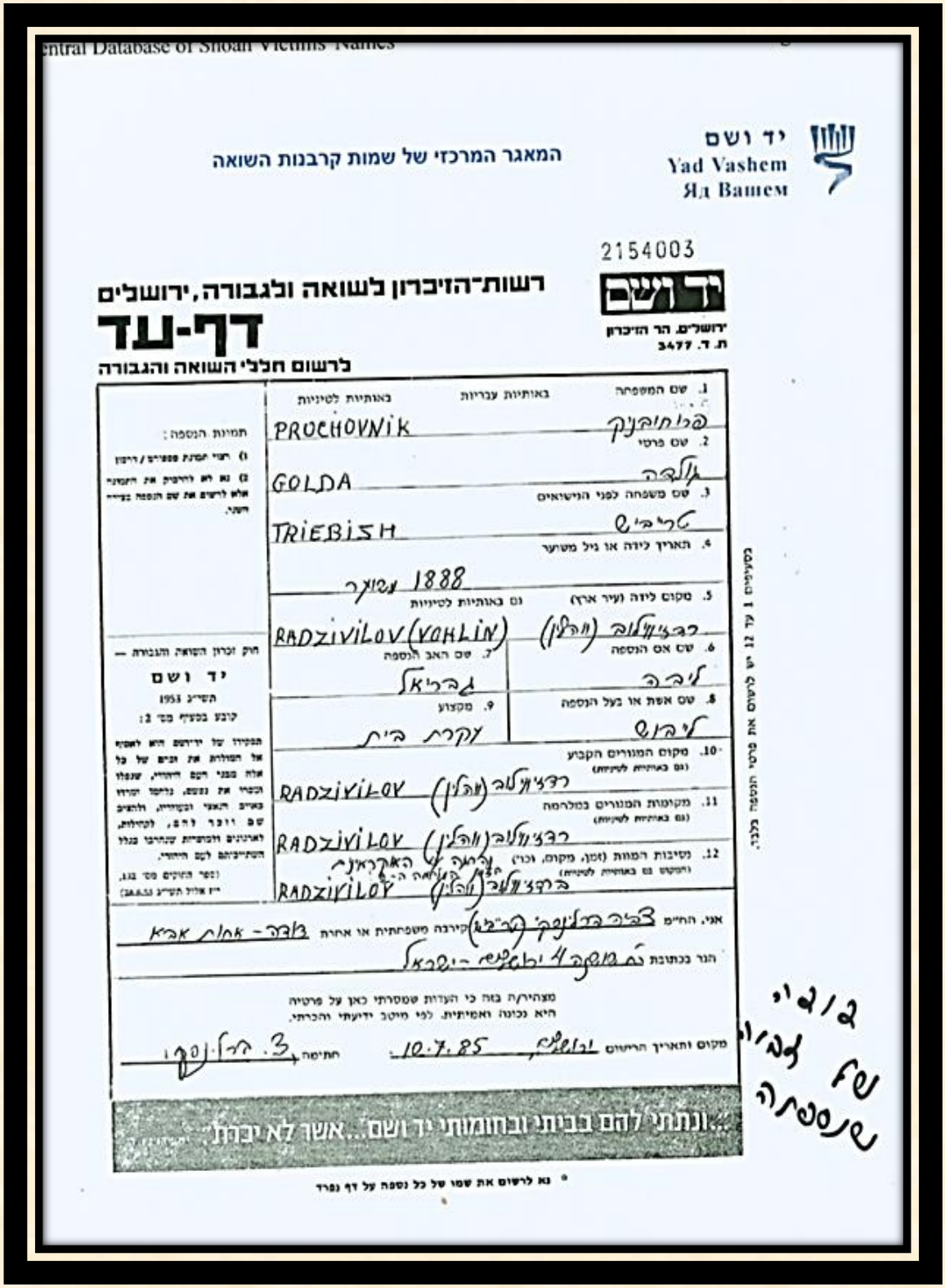

Central Database of Shoah Victims' Names

יד ושם
Yad Vashem
Яд Вашем

המאגר המרכזי של שמות קרבנות השואה

2154003

יד ושם
ירושלים, הר הזיכרון
ת. ד. 3477

רשות־הזיכרון לשואה ולגבורה, ירושלים
דף-עד
לרשום חללי השואה והגבורה

	באותיות לטיניות	באותיות עבריות
1. שם המשפחה	PROCHOVNIK	פרוחובניק
2. שם פרטי	GOLDA	גולדה
3. שם משפחה לפני הנישואים	TRIEBISH	טריבש
4. תאריך לידה או גיל משוער	1888 משוער	
5. מקום לידה (עיר ארץ)	RADZIVILOV (VOHLIN)	רדזיוילוב (וולין)
6. שם אם הנספה		ליבה
7. שם האב הנספה		גבריאל
8. שם אשת או בעל הנספה		ליבוש
9. מקצוע		עקרת בית
10. מקום המגורים הקבוע (גם באותיות לטיניות)	RADZIVILOV	רדזיוילוב (וולין)
11. מקומות המגורים במלחמה (גם באותיות לטיניות)	RADZIVILOV	רדזיוילוב (וולין)
12. נסיבות המוות (זמן, מקום, וכו') (המקום גם באותיות לטיניות)	RADZIVILOV	רדזיוילוב (וולין) בעלייה ב' לארץ ישראל

תמיות הנספה:
1) יחוי תסתת ספרים / דרכון
2) נא רשם לחיבוק את הנתונים אלא לרשום את שם הנספה בצורה חסרי.

חוק זכרון השואה והגבורה — יד ושם
תשי"ג 1953
קובע בסעיף מס' 2:
הנסיבות של ירידתם הוא לאסוף את הנתונים את וכים של כל אלה מבני העם היהודי, שנפלו הנסיבות את נפשם, נרצחו וקדושים באיים הנאצי ובעזריהם, ולהציב שם זוכר לדם, לקדושים, לגיבורים ולמבוטים שהיו מגלו הנתיבותם לעם היהודי.
(ספר החוקים מס' 132, יז אלול תשי"ג 24.8.53)

אני, החתום מטה, קירבה משפחתית או אחרת דודה - אחות אבא
הנר בכתובת בת מושב 4 ירושלים - ישראל

מצהיר/ת בזה כי העדות שמסרתי כאן על פרטיה היא נכונה ואמיתית, לפי מיטב ידיעתי והכרתי.

מקום ותאריך הרישום ירושלים, 10.7.85 חתימה ג. ברלינסקי

...ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם... אשר לא יכרת

* נא לרשום את שמו של כל נספה על דף נפרד

בגבי
שם נספה

דודה (אחות אבא שנספתה) – דף עד שמולא בעזרת הדסה ברלינסקי

ספר עברי בעל שבע מחלקות „תרבות" ברדזיבילוב

תעודה.

טרייביטש צביה נולדה ביום 1 לחדש ינואר בשנת 1909 בעיר רפטובילה

את הספר העברי „תרבות" בשנת 1920, נמר את חוק למודה ביום 28 לחדש יוני שנת 1923.

אמור נתנת תעודה זו:

התנהגות מצוינה

התקדמות במקצעות הלמודים:

א. בתנך	טוב	(4)	ח. בגאוגרפיה פולנית	טוב	(4)
ב. בעברית	מספיק	(3)	ט. " כללית	מספיק	(3)
ג. בפולנית	מצוין	(5)	י. בחשבון	מספיק	(3)
ד. בהיסטוריה ישראלית	טוב	(4)	יא. באלגברה	מספיק	(3)
ה. " פולנית	טוב	(4)	יב. בניאומטריה	מספיק	(3)
ו. " כללית	טוב	(4)	יג. בפיסיקה	טוב	(4)
ז. בידיעות הטבע	מצוין	(5)	יד. באשכנזית	טוב	(4)

סוד ההתקדמות האמורה לעיל מקבל ת טרייביטש צביה תעודה זו המעידה שנמרה אז

„תרבות" ברדזיבילוב

רדזיבילוב, יום 29 לחדש יוני שנת 1923

המנהל: א. ל.

חברי המועצה הפדגוגית:

המזכיר: א. ...

Równe, druk. Bren

תעודת סיום של בית ספר יסודי"תרבות" ברדזיווילוב-צביה טרייביטש

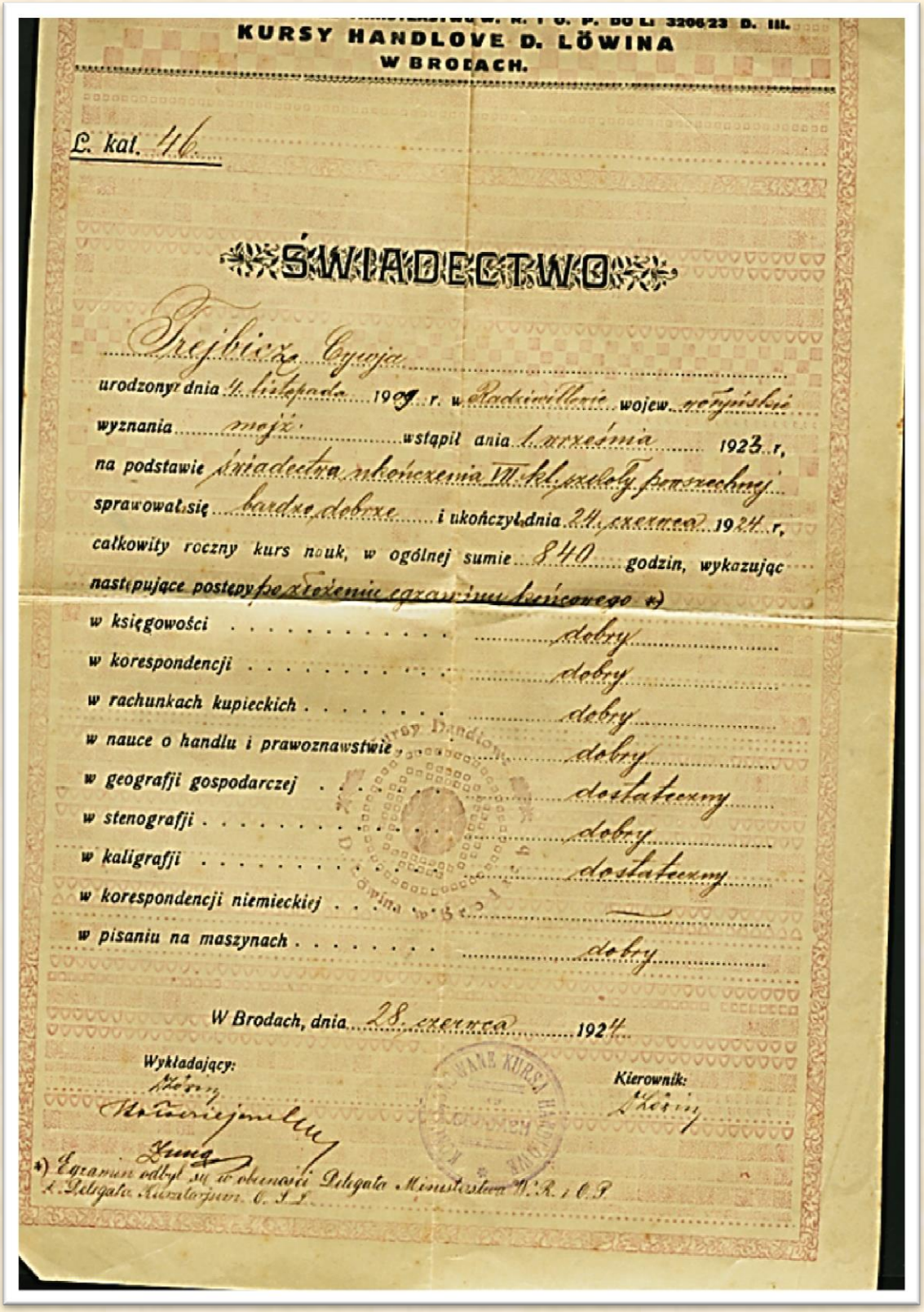

KURSY HANDLOWE D. LÖWINA
W BRODACH.

L. kat. 46.

ŚWIADECTWO

Frejbicza Cyrylja

urodzony dnia 4. listopada 1909 r. w Radziwiłłowie wojew. wołyńskie

wyznania mojż. wstąpił dnia 1. września 1923 r.,

na podstawie świadectwa ukończenia VII. kl. szkoły powszechnej

sprawował się bardzo dobrze i ukończył dnia 24. czerwca 1924 r.,

całkowity roczny kurs nauk, w ogólnej sumie 840 godzin, wykazując

następujące postępy po złożeniu egzaminu końcowego *)

w księgowości	dobry
w korespondencji	dobry
w rachunkach kupieckich	dobry
w nauce o handlu i prawoznawstwie	dobry
w geografji gospodarczej	dostateczny
w stenografji	dobry
w kaligrafji	dostateczny
w korespondencji niemieckiej	—
w pisaniu na maszynach	dobry

W Brodach, dnia 28. czerwca 1924

Wykładający: Kierownik:

*) Egzamin odbył się w obecności Delegata Ministerstwa W. R. i O. P. i Delegata Kuratorjum O. S. S.

תעודה ממשלתית על סיום הלימודים-צביה טרייביטש

צביה עלתה ארצה בשנת 1936 נשואה כנראה בנשואים פיקטיביים לבחור בשם ליברמן והתגוררה

„תרבות"
הסתדרות עברית לחינוך ולתרבות בפולניה
הועד המרכזי, ורשה מרינסקה 11 מ. 6
פ. ק. א. 4.191
סניף ב
№ 5
כרטיס-חבר
השם ושם המשפחה
ניתן ביום 24/IV 1936
„TARBUT"

בתקופה הראשונה בירושלים.

65 24/I 937
ההסתדרות הכללית של העובדים העברים בארץ־ישראל
קופת חולים, חיפה
אשור
בזה אנו מאשרים כי החבר (ה)
המשפחה
השם הפרטי
שם האב
נתקבל(ה) לקפת חולים ביום
הזכות לקבלת עזרה רפואית עד
דמי כניסה ותשלום חבר שולמו ע"י הסוכנות היהודית לא"י
הערות:
תאריך 19/8/36
חתימת ב"כ קופ"ח
בתעודה זו אתה זכאי לפנות
אל כל סניפי קופת חולים בארץ
מה צריך העולה לדעת על דבר קפת חולים?
קרא מעבר לדף!!

עולה!
השנתיים הראשונות בארץ הן הכי קשות לבריאותך!
בכי קופת חולים תקשה קליטתך בארץ!
קופת חולים חדאג לבריאותך!
ברשות קופת חולים נמצאים מוסדות אלה:
2 בתי חולים
2 בתי הבראה
3 מעבדות מרכזיות
3 מכוני רנטגן
14 מכונים לטיפול עינים ומחלות הפה
116 מרפאות בנקודות שונות בארץ
22 תחנות לטיפול ביעקים
1 מחסן רפואות מרכזי
ובתי מרקחת בנקודות שונות
וזה הפרסונל הרפואי:
143 רופאים כלליים ומקצועיים
28 רופאי שנים
113 חובשות ואחיות
21 ריקחים
24 טכנאי שנים ועזרות
עולה!
זכור שהנך מבוטח ע"י הסוכנות עד המשך את חברותך.
ביכולתך לעשות זאת בכל מקום שתמצא בו.
הנהלת קופת חולים

צביה מופיעה גם בשם ליברמן כנראה שמו של בן זוגה הפיקטיבי, שימו לב לשירותים המפותחים של קופת- החולים כבר בשנת 1936

עד מלחמת העולם נתקיים קשר הדוק בין צביה ובני משפחתה וחבריה בחו"ל.

בני המשפחה דואגים ומתגעגעים ואף אחד אינו משער כי עלייתה שכל כך הדאיגה אותם היא- שהצילה את חייה

ПОЧТОВАЯ КАРТОЧКА
CARTE POSTALE
Куда Палестина Palestyna
Паматан Gan
Deptiktib Home Children
Кому Trejbicz Culia
Адрес отправителя
Adresse de l'expéditeur
TELEFON ZAOSZCZĘDZA CZAS I PIENIĄDZE!
KARTKA POCZTOWA
NADAWCA:
J. Trejbicz
Radziwiłłów
obok Brodów
RADZIWIŁŁÓW K. BRODÓW
-8 IX 1935
W. P.
Dr. Hiljarowicz
Lwów.
ul. Piłsudzkiego 18/22
Prof. Dr. HENRYK HILAROWICZ
Lwów, ul. Piłsudskiego 18, Tel. 62-87.

(1)

[illegible] 15. 1933

[illegible]

[illegible]

[illegible]

7.3.1937

יקירי!

זה זמן רב שכבר מושך אותי לכתוב אליך, הרי בכל זאת אתה ידידי היחיד שהשאיר אצלי "נקודה" בנשמה.

ברגעי הסער של חיי אשר סערו עלי לאחרונה, התחשק לי והתגעגעתי לספר לך... תאמין לי, בערבים, אחרי העבודה הייתי מתפלא על המקומות שהיינו, ואיך היינו נפגשים ומטיילים, ומתבוננים, ואני עדיין מצפה, ויכול להיות שכבר לעולם לא נתראה

לכתוב, אחרי שאפילו לא נפרדנו!!, זמן רב לא יכלתי, מספר פעמים אפילו התחלתי לכתוב לך, אך רוח סערה שנשבה ועברה עלי לא נתנה לי בשום אופן ליישב את מחשבותי ומשהו לכתוב –

מלבד זה אגיד לך את האמת, נשארת עבורי חידה.

יחסך אלי היה לא קבוע (בלי קביעות), אך תמיד בלבביות וידידות, אך פתאום החל להיות יחסך קריר, ותמיד, כאילו משהו מסתיר אתה ממני, כך גם היה עם ההחלטה שלך על הנסיעה הפתאומית שלך, כך שהיה נראה לי שאין לך אתי דבר, ולכן אני חייב לגרש ולהשתיק (לחנוק)... את רגשותי אליך.

בכל אופן, אף פעם לא החסרתי מלשאול את חברתך שבע'לע ואת אחיותיך עליך.

פתאום... הדוור מביא את כתב ידך אלי...

תאמין לי, שכבר ברגע הראשון חלפו עברו בראשי מראות ומחשבות מימי ילדותינו, מראות ורגשות איך שבילינו יחד וגם מהקיץ האחרון, ואת יחסך החם והטוב אלי.

אך, הכל נשאר כך נקי. הנהר, הגשר הכל עדיין שם, האם אתה זוכר! , אני מתגעגע לשם, אתך לבד, האם אותך זה לא מושך! באמת, הלכת רחוק, רחוק מאוד.

כעת, נזכרת פתאום בידיד, ואתה נפרד ממנו, זה נראה קצת מוזר, משונה, ואם אתה באמת מרגיש קצת רגשי חברות אלי, אז באמת אל לך להפרד ממני - אלא לכתוב.

בבקשה, לכתוב על חייך, ועל סביבתך והעיקר איך הסתדרת האם אתה מרוצה, במה אתה עובד! והאם רגשותיך אלי כבר השתנו!, את רגשותיך אלי מעולם לא יכלתי להבין או לפרש ולהבין.

אני מחכה ממך למכתב פשוט ורגיל, ואחרי זה גם אני אענה לך מה שיותר מהר.

דרישת שלום לבבית,

אברהם

18/10/1938 ראדוויל

צביה אהובה תחי׳

כעת מוצאי חג יום טוב (סוכות) , ומן הראוי לכתוב לך עכשיו .
צירול, הגיע עם הרכבת, הוא היה כל הסוכות בבית.

כעת צביה, בתי האהובה, קבלתי ממך גלויה שכתבת אחרי יום כפור, שם כתבת כי לא קבלת מאתנו שום דבר דואר, יתכן שעוד תקבלי את המכתב, כי היו לאחרונה דברים לא תקינים בדרכי הדואר. היה מכתב אחד חשוב, שם כתבתי לך את הכתובת של לייביש רודיצקי. בשנת 1936 שלח לנו מעטפה, ושם הכניס לך 2 תמונות מאוד יפות ממך ומחברתך, ואם המכתב הזה בכל זאת אבד, אני מציין לך שוב את כתובתו (הכתובת חסרה בטקסט), ובאמת, תכתבי לו מה שאת מבינה.

כעת צביה תחי׳, קראנו היום בעתון דבר שאני אכתוב לך כאן מילה במילה כי את הדף הזה אי אפשר לגזור, ובכן אני מעתיק לך :
בעתון מיום 16 באוקטובר יצאה הודעה מהקונסוליה, כי כל מי שיפקיד את דרכונו בקונסוליה הפולנית עד ה-30 באוקטובר לבדיקה, וכל דרכון שימצא ראוי ונכון יקבל חותמת, וכל דרכון שלא יהיה נכון או שימסר לאחר התאריך הנ״ל, ילקח ע״י המשטרה הפולנית ויעלימו אותו.
להגיע אחרי הודעה כזו לפולין אחרי ה-30 באוקטובר, לא ינתן, ויחזירו אותו, הם מערימים הרבה קשיים על קבוצה של יהודים שנמצאים מחוץ לפולין ורוצים לחזור ונהנים מהדרכונים של הקונסול.

כעת צביה, אנו מקוים ששמעת בקולנו ולא החלטת לנסוע לערמוץ כי הזמנים קשים ולא רגועים. בתקוה שה׳ יעזור ויגמר המצב הלא רגוע בארץ, ושכבר נוכל יותר בקלות לעבור את החיים.

צביה תחי׳, את שואלת אם אצלנו כבר קר?, אצלנו עדיין מאוד חם, ולכן עדיין מרווחים כסף, שה׳ יעזור ונהיה בריאים ונשמע ממך בשורות טובות, זוהי המשאלה הגדולה. וכמו כן שה׳ לא יעזוב אותנו עם הפרנסה.

כעת, צביה תמסרי לבן ציון שחט שאנחנו מודים לו מאוד על הד״ש שמסר לנו ומאחלים לו גם שנה טובה, וגם תגידי לו שהוא בעצם צודק ואין לו את הכתובת של בן ציון, ואין לו לאן לכתוב לו, לכן צריך לכתוב לנו.

ובכן, אני מסיימת בנשיקות רבות ומאחלת לך שוב שנת אושר.

ממני אמא שלך.

האבא וגם יאנו שולחים לך נשיקות הרבה, גם וועלוויל מוסר לך ד״ש, וכל המכרים שלך שולחים לך דרישת שלום.

7/III.19

טייערער!

פ'דאס זאָלן מיר לערנען אויך אַרויסנעמען דער צייט צו שרייבן בריוו אויך
נאָך פאַר אַלגעמיינע לייענונג, ווען דאָס איז אַלעמאָל אַ גלייך בוך אין
לעבן...

אין די שטאָרמישע אַרומגעגנען לאָזן מיר אונז, ווילנער המון אויך אַרויסגעלאָזט
אַבער וועלן לייענען, דאָס אויך עפּעס וועלן אַרבייטן אין אַרטיקלעך דער
צו דערלאָזן...

אַזוי: אין די אַלטן, נאָך פאַר אַרבעט, לאָמיר אויך אַלץ אַלץ
אַלטן אויף די אַטאָר, וו מיר פאַרשטן אויך באַמערקונגען אין פאַרבינדונג, בלויז
אין וועגן... פאַרקען מען, אַז פאַרלאָז אויך פון אַלע אַרבייט נעם
פאַרוואַרטן. —

שרייבן, נאָך אַלץ נעם אַרבייטן אויך אַלגעמיין, בעסער זאָגן
נעם אַרטיקלעך. פ'דאָס זאָלן אַזוי ניט מעהר מעהר אַקטיוולעך שרייבן, אַבער
שטאָרמישע אַרבייטערלעך הייבן מיר בשום אַלץ נעם פאַרלוירן
קאָנדיציעס די אַרבייטערלעך אין אַלגעמיין. —

חלילה פאַרם בוסטל פון אַלע אַרבייטער, אַזעלכע פאַרם אַזאַ אַ רעטונג. רעטונג
מען באַלעכלעך בלויז אַזאַ שטאָרמישע אַלץ אַלגעמיין אַלץ אַלגעמיינע. אַלץ
דאָס פאַרשטאַנדיקן אין לאַבאָראַטאָריע, פּראָדוקציע אַנטוויקלונג בלויז
לייענען אַזאַ קלעכ... אַז דאָס שטאָרמישע אַלץ וועלן אַלגעמיין פאַרשטאַנדן
וועלן, אַזוי וועלן אַרבייטער אַזאַ מען פּראָדוקציע אַזטאָרוויקלונג, אַזאַ פון
פאַרוואַס. איך האָב אַזאַ אַזעלכע פאַרם אַזאַ אַזעלכע אַזאַ בעקס אַזאַ אַזעלכע
אַזאַ אַזאַ, אין פאַרבאַרד דאָס אויך וועגן אַזאַ אַזעלכע אַזאַ אַזעלכע אַזאַ
אַזאַ אַלץ פאַרבאַרד אין פאַרשטן...

דאָס דאָס אויך קענען נעם פאַרלאָזן פון פאַרבאַנד פון חברטע שרייבן,
וועל אויך פון אַלגעמיין אַלץ פאַר... פּראָדוקציע... פאַר אַלגעמיין,

בעזה״י, יום ג׳ פה וארשא, 2/1/1940

חיים ורוב שלום לכבוד ש״ב (שאר בשרי, קרוב משפחה) צביה בת ר׳ יצחק טראביטש מראדאוויל.

אולי שמעת פעם, עוד מהבית עוד כשהיית בראדוויל את שמי, שם הדוד שלך , לאביך יצחק יש אחות אסתר, וגיסו הוא מרדכי (מאטל) בוים האם את זוכרת?, בכל אופן, אני דודך מוטל בוים.

הגיעו אלי 2 מכתבים מאביך האהוב יצחק ומאימך פייגא, שניהם בקשו שתכתבי אליהם מכתב, אולי דרך דודך מוטל בוים לכתובת שלו, תכתבי להם על חייך, על הבריאות בכלל מעצמך שידעו הכל, ואני אי״ה (אם ירצה השם) אשלח להוריך המסורים לראדוויל.

הם לא רגועים ודואגים לך למצבך, ועם דרישת שלום אפשר לשמח אותם, הם כאובים שאת לא כותבת להם, רק שהם שומעים עליך מאנשים אחרים מראדוויל

מוסרים לך דרישת שלום בת יקרה בלב שלם
למשמרת שלום וברכה שלמה לחיים טובים ארוכים ולשלום.

זוג׳ אסתר גם לא יודעת בדיוק ממשפחתך הנוכחית צביה בת יצחק טרייביטש מראדוויל.

כתובתי: כאן מופיעה הכתובת בוארשא. (לא ברור לי, כתוב בפולנית)

מכתבים באידיש ופולנית ותרגומי מכתבים לעברית.

המכתבים נשלחו לצביה מבני המשפחה וידידים לצביה שבארץ ישראל

(במכתב מה-7.3.1937 צריך להיות כתוב ל״יקירתי״)

מאז עלייתה ארצה עבדה צביה כאחות וכל העת בטיפול בילדים בתחילה בירושלים במוסד של הגב' אירנה גסטר (מוסד לטיפול בילדים בעלי פיגור שכלי) אחר כך עברה עם המוסד לרמת גן ועבדה שם עד שנת 1942. בשנה זו עברה לחיפה ועבדה במוסד לילדים חולי שחפת לאורך כל השנים זכתה למכתבי הערכה רבים וחמים על עבודתה.

עיתון: ??? - Davar תאריך: 28 נוב' 1961 עמוד: 3

„הדודה" גסטר וילדיה

אין צורך לדפוק בדלת ביתה של אירנה ביאטריצה גסטר. הדלת פתוחה. כל אדם יכול להיכנס אל הבית, לשבת ולתנות את מרי לבו. לבה של אירנה פתוח לכולם ולא רק היום כאשר הגיעה אל הבנוחה והנוחה לה, בלומר ליום בו היא מתקיימת מגימלה לאחר ארבעים שנות עבודה. אירנה ביאטריצה גסטר נולדה באנגליה למשפחה אצילה. היה בן 12 אחים ואחיות. במשך עשר שנים הנהלה מסרה לילדים מיכי־גודל במשבצת העוני והצוקה באנגליה. לפני שלוש שנים עלתה לארץ ומיד מצאה דרך לעזור לילדים בני משפחות עניות וילדים מפגרים. תמיד אפשר היה למצוא בביתה שניים־שלושה ילדים מוכי־גורל שהיא היתה להם כאם.

שלושים שנה טיפלה בילדים יעודה לאותם אבות ואמהות, שלא ידעו מה לעשות בילדם מעוות הצורה והרייהושע שלא יכול לדבר. באה בתה אסתר אליה ילדים, שהיו למעמסה על הקורים ואשר לא יכלו לבוא בחברת ילדים רגילים, וראה זה פלא: איתם ילדים המכתנסים בתוך עצמם נמשכו אליה, הושיטו את ידיהם אליה והטמינו ראשם בדיקה. בית לא בנתה לה כיוון שהחליטה: „אוראר". אי לחיות כמו מלכה ולעצים עיניים כנפגעי הדיים או לחיות עמם ולאהוב אותם.

כהו מספר הילדים שעברו דרך ביתה? כיצד תיכל לכבוד זאת? — מאות גדלו והתחנכו בביתה. ולא מעטים מהם השתלבו אם לא בתוך החברה הרי לפחות בשולי החברה.

הנה היא יושבת על המטה בביתה הקטן ברמת־גן ומספרת על ילדים רבים ושונים ומזכירה כל ילד ומרה את תמונותיו, לדבריה. מציירים עוד כ־700־800 ילדים מפגרים הזקוקים לקומות קליטה במוסדות מיוחדים. היא חולמת על הקמת כפר־עבודה לילדים מפגרים. שם יחיו הדה השכנת מדריכים. אילו היתה מיליונר נדיב!...

כיום בשבתה בביתה הקטן, כשידיה עושות ברקמה אינה חדלה להגות

אירנה ביאטריצה גסטר

בילדיה. בכל שנה בחג ההנוכה היא מבקרת במוסד הילדים בכפר־סבא, שם הם מחכים ומצפים לה „לדודה". הילדות ללחוץ אותם ולהעניק להם מתנות.

סיפורים רבים בפי ה„דודה" גסטר, על ברכת הבזק „המוציא להם נפש הרצפה", על המוסיקה שהשמיע. כגון מפורסם לילדים בבית־לחם, על חוצפתה בלפי אלה שהתאכזרו אליה ואל ילדיה ועל אירילה שרק להנעיק את הרוסא משום שלדודה יש „אוי". סיפורים אלה ואחרים תובלו לשמוע מפיה. כי לדבריה יש לה עכשיו „זמן בזול". לבו אליה. דלת ביתה פתוחה המיד.

מרים עמנואל

במוסד לילדים בעלי פיגור שכלי של אירנה גסטר עבדה צביה מספר שנים

מעון לילדים דפקטיביים

אירנה גסטר

רמת־גן
טלפון: 7210

יום 11. ביולי 1941

ת ע ו ד ה

גב' צ ב י ה ס ר י ב י ש עובדת אצלי במוסד כבר במשך 4 שנים. המוסד הוא מוסד לילדים דפקטיביים מכל גיל וגיל והיה תקידה של גב' ס. במיוחד לטפל בילדים הקשנים. היא בעלת אחראיות וריקנות ומלאה את כל תקידיה בנאמנות.
אני יכול להמליץ אותה לכל עבודת טפול במיוחד במוסדות.
היא עוזבת את המוסד מרצון.

אירנה גסטר

המנהלת של המוסד

ליגה למלחמה בשחפת בישראל - אזור חיפה
جمعية مكافحة السل بإسرائيل - منطقة حيفا
ANTI-TUBERCULOSIS LEAGUE OF ISRAEL - HAIFA DISTRICT

TELEPHONE 2610 — טלפון: 2610 — تلفون ٢٦١٠
P. O. B. 4081 — ת.ד. 4081 — ص. ب. ٤٩٨١

HAIFA, 9 לנובמבר 1953 — חיפה — حيفا

Ref. No. 879/53 מס'

לכל מאן דכעי

בזה הננו מאשרים, שגב' צביה סריבץ עובדת זה כ- 12 שנה כאחות ראשית בליגת למלחמה בשחפת. בדעתה לקבל חושה של כפה חדשים, בכדי שתוכל לבקר את קרוביה בארצות הברית. אנו מוכנים לתת לה את החושה המבוקשת, ולהכניס לה את מקום עבודתה, כשהיא תחזור ארצה.

נהיה אסירי תודה לכב', באם הוא יעזור לגב' סריבץ בסדורים הפורמליים לנסיעתה לארצות הברית.

מיוה נמצאת בשחפת בא"י
ד"ר מיוה

ש. גרוס, מזכיר.

מדינת ישראל
משרד הסעד
השרותים הסוציאליים
המחלקה לטפול בילד ובנוער

ירושלים, 21 באב תשי"ח
29 ביולי 1958

מס' 7142/2102

לכבוד
מרכז קופ"ח
ירושלים

אדונים נכבדים,

הנדון: גב' צביה סריבץ

הנני מאשרת בזה, כי הגב' סריבץ עבדה בתור אחות החל מיולי 1937 עד יוני 1942 במוסד לילדים מפגרים של הגב' אירנה בסטר בירושלים, ועם העברת המוסד לרמת-גן היא המשיכה את עבודתה שם.

המוסד של הגב' גסטר היה מוכר ע"י הועד הלאומי.

עם קום המדינה המוסד הועבר לרשות הממשלה למשרד הסעד - הנקרא עתה בשם מוסד "רוחמה" מיסודה של א. בסטר.

בכבוד רב
מרים גלין
צפורה בלוך
מנהלת המחלקה

רב/70(5)

ב.מ. 907

ליגה למלחמה בשחפת בארץ־ישראל – סניף חיפה
ANTI-TUBERCULOSIS LEAGUE OF PALESTINE – HAIFA BRANCH

ליגה למלחמה בשחפת בא"י

המרפאה: רחוב החלוץ 57
CLINIC: 57, HEHALUTZ STREET
Telephone: 3244 טלפון:

המשרד: רחוב הרצל 32
OFFICE: 32, HERZL STREET
Telephone: 3145 טלפון:

HAIFA, 21 לאפריל 1947 חיפה,
P.O.B. 981 ת. ד.

Ref. No. 385/47 מס'

לכבוד
האחות צביה טריביץ'
ח י פ ה

גב.נ.

בזה הנני להודיעך, כי הוחלט למסור לך באפן
[illegible] את תפקיד האחות הראשית במוסדנו „חמנעה לילדים",
החל מיום 1 במאי 1947. [illegible]
המשכיות של המוסד.

הנך מתבקשת, לקבל מידי הגברת דבורה קאופמן
לפני יציאתה לחופשה את כל האינוונטר של החמנעה.

בכבוד רב,

ד"ר זיידה
יו"ר הועד המנהל של החמנעה

אישורי עבודה של צביה וכתבה על מנהלת המוסד כולל שבמקרים שם עבדה צביה

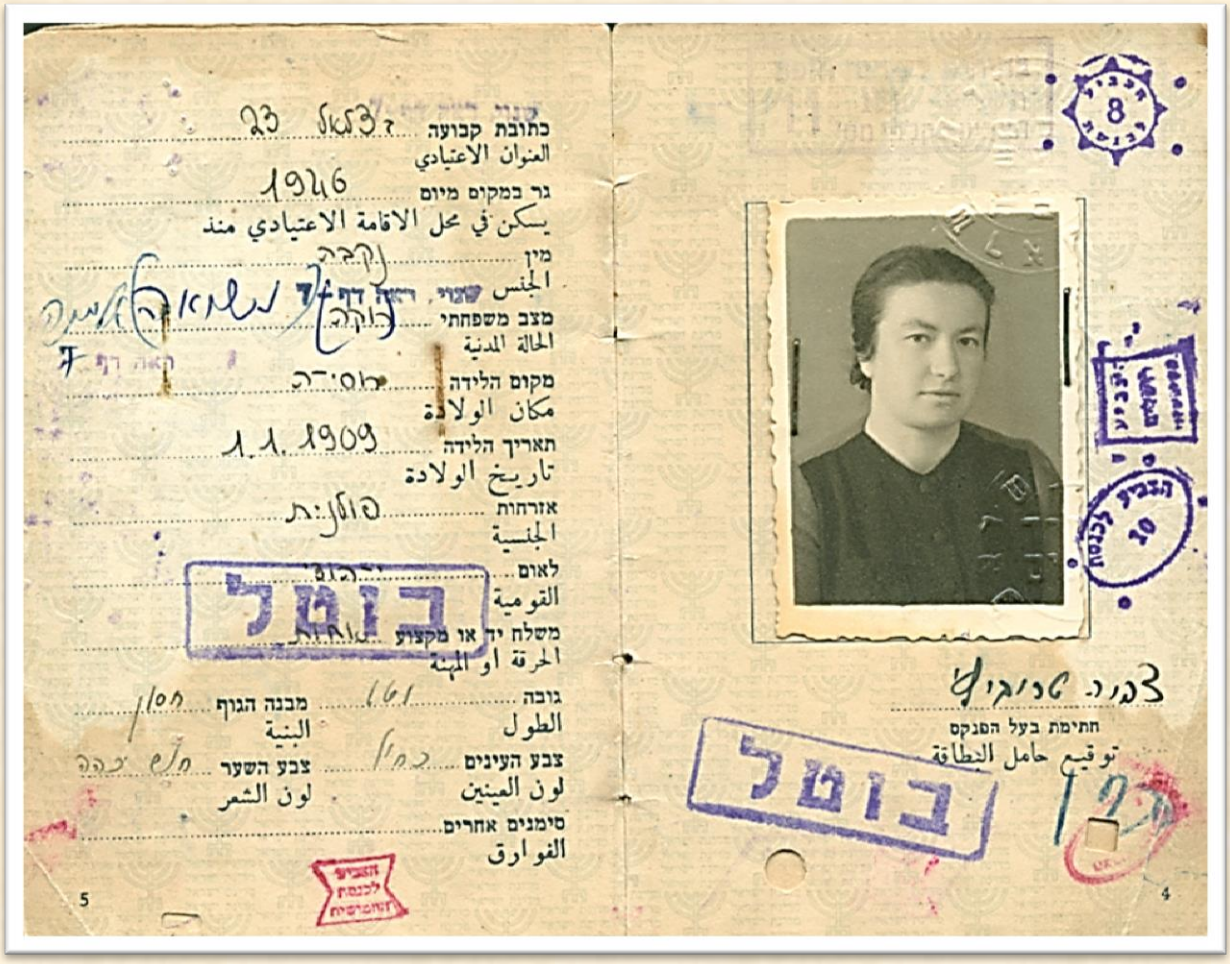

תעודת הזהות וכתובתה של צביה בחיפה

תמונות מעבודתה של צביה עם הילדים שאהבה

צביה הייתה מיודדת עוד מחו״ל עם פולה זילברשטיין בעוד בעלה זלמן היה ידיד נפש של מולה שאהב מאד להגיע לביתם בערבי- שבת כדי להינות מן הדגים שבשלה פולה..

בשלב מסויים החליטו השניים להינשא. מהמכתבים שמצאתי עולה כי צביה לא הייתה אדם בודד היא הייתה חברותית ומוקפת חברים גם בשנות רווקותה אך ככל הנראה החליטה לדחות את נישואיה.

לאחר נישואיהם התיישבו מולה וצביה ברחוב עזה בירושלים.

בירושלים החלה לעבוד בקופת- חולים ברחוב שטראוס כאחות -לצידו של ד״ר סבו שהתמחה בבעיות לב אצל ילדים. צביה יצרה קשרים טובים מאד עם המשפחה, עם המבוגרים ועם הילדים. אהבה לארח ולהתארח והפכה בזמן קצר ביותר להיות חלק מהמשפחה. אבי ,שהיה מומחה לענייני ריהוט דאג לה לריהוט מתאים ומיוחד עבורה וצביה דאגה למטבח משוכלל במונחים של אותם הימים היה לה מיקסר שאיפשר הכנת ממרחים שונים ואהבתי להגיע אליה עם ביצים ושמן כדי להכין מיונז שעצם התהוותו היה בעיני משום פלא גדול.

לאחר רחוב עזה עברו מולה וצביה להתגורר ברחוב שושנה 4 קרוב לביתם של אריה ומלכה.

מולה וצביה עם אריה ,מלכה, ,ניונקה ,שיקה ומיקי.

מולה לא היה בריא בכל שנים אילו ,לבו לא היה בריא והעישון הרב לא הקל על כך. בשנת 1964 בגיל 62 הוא פרש מעבודתו. שבוע אחר כך הוא נפטר. מותו שיתק את המשפחה. מולה היה עבור אחיו כאב. במיוחד עבור האחים הצעירים יותר. הפעם האחת והיחידה שראיתי את אבי בוכה הייתה לאחר מותו. בכיו גרם לי להלם לא יכולתי לעמוד בכך יצאתי לחצר ובכיתי גם אני- בכי שהיה בו יותר כאב על אבי השבור מאשר על פטירתו של מולה. צביה המשיכה לחיות אחרי מולה עוד למעלה מ-20 שנה.

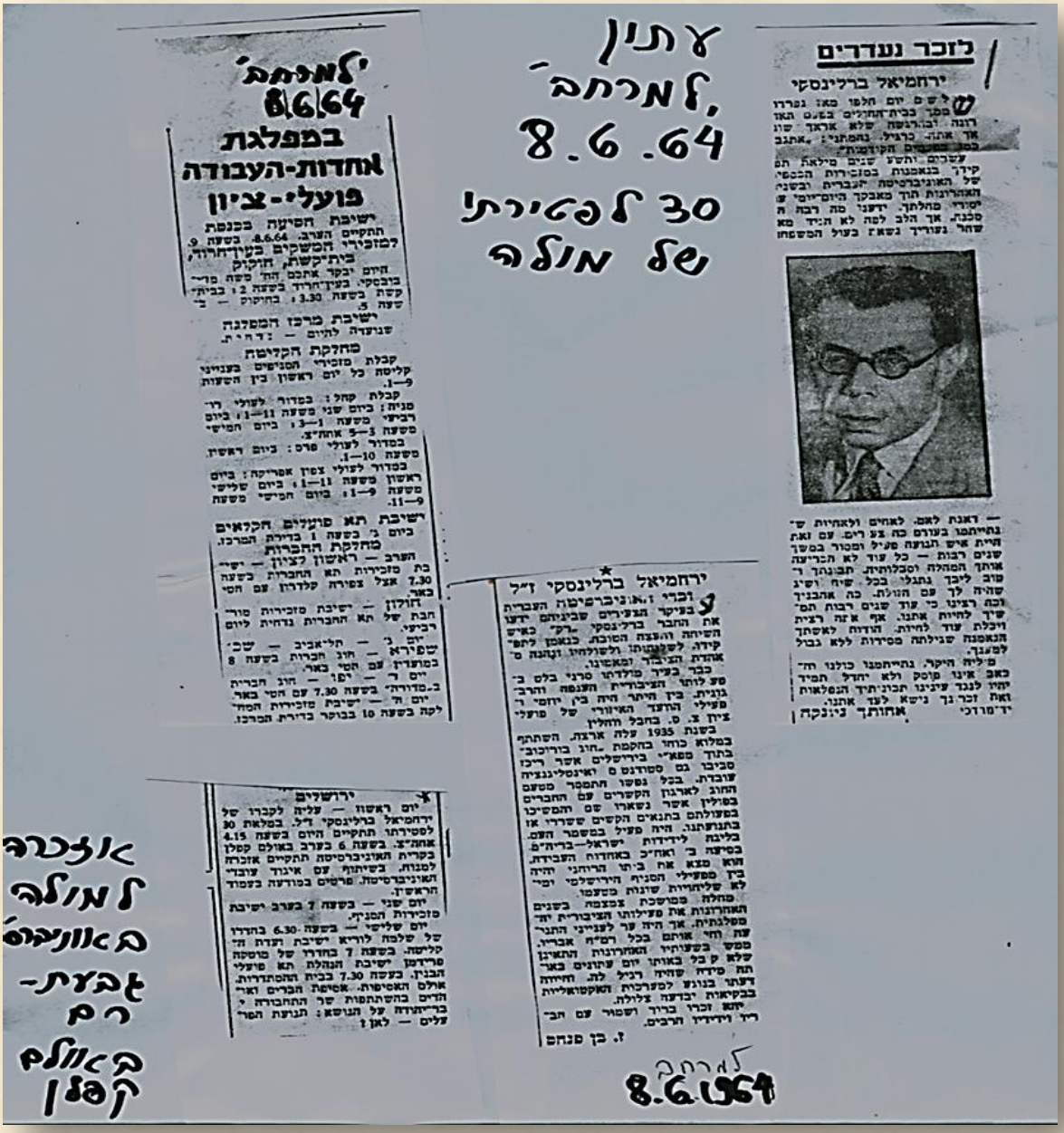

הודעות בעיתונים על מותו של מולה

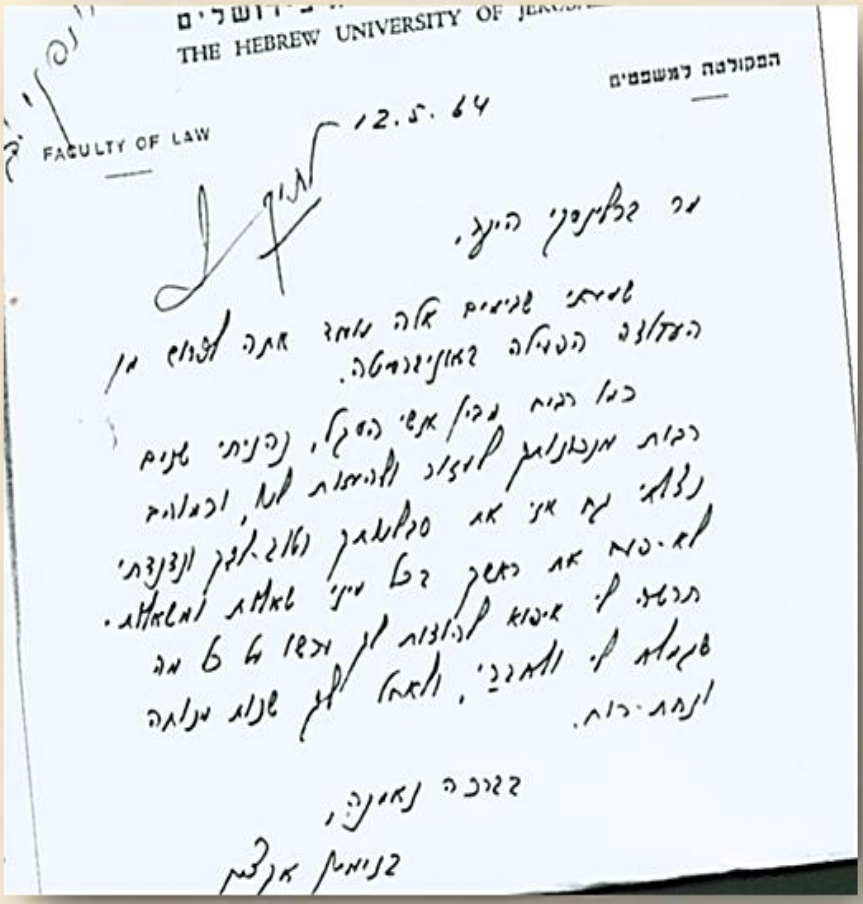

THE HEBREW UNIVERSITY OF JERUSALEM

FACULTY OF LAW

הפקולטה למשפטים

12.5.64

מר בלינסקי היקר,

שמחתי שנמצא אלה מאחד אתה לקרוא מן
הפרוצה הטובה באוניברסיטה.

כמו רבים מבין אנשי המקצוע, נהניתי שנים
רבות מתכונתן לעצור ולהיזכר בך, וכעובדה
נלוית גם אני את סגולותיך ומלוא הערכתי
לאיכות את כישרון רב עיני שאלות ומשאלות.
תרשה לי איפוא להודות לך ראשון על כל מה
שעשית לי ולתרבי, ולאחל לך שנות עבודה
ופעילות.

בברכה נאמנה,

בנימין אקצין

בנימין אקצין היה פרופ' למדעי המדינה ולמשפט חוקתי באוניברסיטה העברית בירושלים

[illegible]
שלה לפטיר

מלפה שלה מצד הבלוק מרטיל בביה, ממשפחת הלפר ומ[illegible]
הבנים, מבכל הקבר ו. ברלינסקי.

בלם בלה לביו משלה מצמו מפכלנו של המלחמה הגדולה
בגלל בלופלב, בגלל מהלכות הדעלי ארץ ישראל בהלטלים. בגלל זה ו[illegible]
הלו ההה מולמול ומסריבל הלוטים, הבכפל בעיקר פעלי הנלחה בל
מבני פלנלי בלן - בפם ו. "פרוהטס". מלהם הלסרה מפקד לפרטל פולבלטים
ומלטלינלהה ולבבת מלבד לל הל מלמים פבר לל בפלם שנת המלחמה
והמלמת הלבבמים עם הקל הבמי, בגלמת מלנת. 202.202 מבני ל, מל
הבלה הבבת מלמה לפלנת מעמה הבבת. לקמטל מלנים מבני הנלחה
שהמשיכו לחלטים ומלטלימה. בלהם מפקד יבלמי שם מבלים.

בבל של מלחמה בבלב מלבבה ההבה בבי-38 מלנים בבלל מממים
מבלים, מבלים ומט לבלן פלי מבבלן ולילך מל יב בלמנה לוטים. 22.2.41 ב
הלבלל מומל עם מלני הלמלבבה הבלטמים (פרה ב). בלמלה מבל הבבה
בלה פלי יבמל ומטם בלה פה מלל - הקבים עם הבבים מהמלבה ומהבלחמה
בלל. מבלה של יב מסבים מוטים מל מבים מבבים מבבים מלנים בלמלה
ומבב לבמל לבלל מלנת מלנים בלוטים בבבים לבלוטים בשם מלמבים לבבר מל
מלמבבל". בלמלה מבבלבל מל, מטר הל לה הבים מלבים בלבב להקה פמט
בלה עם הבל מלמת הלמלים הלנים.

במלמת הבמן הלמן הלמבל בבלטלים עם פרה ב, מטר בבב מטל
ומבב לבלנל הנמה "מבבלת הבלבה" בבבר. הלל הבמבר מלנים מלה בלב
לבם, בלמלה רבה מלקל הה מבבל בהפלנת הלנים. מל מה מבב יפבב.
הלל מפל מלב מלנ!

בלמ

אילן פושרש נעקר משורותינו

קשה להתרגל למחשבה, כי כבר חלפה שנה ופוליה אינו בתוכנו, וכי הוא עזב אותנו לעולמים, היות והוא היה כל כך פושרש בתוך לבו של כל אחד מבני עירו שאפילו כשלא ראו אותו ולא נפגשו אתו זמן ממושך נדמה היה לך שרק עכשיו נפגשת אתו, שוחחת אתו, התייעצת אתו או נהלת אתו שיחת רעים ושמעת ממנו בדיחה טובה. על אף היותו בשנים האחרונות חלש בגופו ובני משפחתו שמרו עליו כעל בבת-עינם שלא יתאמץ יתר על המידה בהליכה מיותרת או להשתתף בישיבות ששם לפעמים מציעים הדבריים והויכוחים לידי התרגזות. פוליה אף פעם לא פגע את עצמו בדבריים אלו ולא התחשב עם כוחותיו שהלכו והדלדלו מיום ליום ובפרט כשמדובר היה בעזרה לזולת, ועל אחת כמה וכמה כשמדובר היה בעזרה לבני עירו, כי סבור היה המיר שענינך ובני עירך קודמים. פוליה קשור הי לבני עירו משחר נעוריו ומרבית הנוער גדל והתחנך בבית הוריו. הוא בעצמו התמסר למירב ההתדרויות בעירנו, וכי היכן ובאיזה עבודה צבורית פוליה לא השתתף. אפילו בעירנו אז הוא היה בין ראשי וסובי העסקנים של הקרן הקיימת, קרן היסוד, הליגה למען א"י העובדת, מזכיר מפלגת פועלי ציון וכו' ואם זה מוסדות צבור אחרים או מוסדות חינוך. הוא היה מסור בלבו ונפשו "לאורם" "מו"ז" לבנק של המחריס הזעירים ובעלי המלאכה, לקופת גמ"ח וכדומה ואם זה עזרה ליחידים הוא לא פנע אף פעם את עצמו מללכת ולכתת את רגליו עם אחד מידידיו, בכדי לאסוף סכום כסף נכר ולעזור לנזקקים.

וכשעזב פוליה את עיר מולדתו פרני והגיע ארצה וקבע את מושבו בירושלים, ידענו כולנו כתובת אחת בירושלים למי לפנות, זה היה פוליה. ורבים היו הפונים אליו מי בעניני האוניברסיטה, השלום עבור חינוך, דיור לסטודנטים, הנחות וכדומה, מי בעניני מוסדות אחרים כגון קרן הלשכה הארצית של הקק"ל בעניני קרקעות, חובות וכו' ומי בעניני סידור בעבודה בירושלים. כל אחד כצא אצלו אוזן קשבת

אחינו מולה ז"ל

(שלושים למותו)

שלושים יום חלפו מאז נפרדתי מסך בביה-החולים בפעם האחרונה ובהרגשה שלא אראך שוב,אתה, כרגיל, נחמתני: אתגבר כמו בפעמים הקודמות".

עשרים ושש שנים מילאת את תפקידך בנאמנות על משמרתך באוניברסיטה העברית, בשנים האחרונות עשית את עבודתך תוך מאבק יום-יומי עם יסורי מחלתך. ידענו מה רבה הסכנה, אך הלב למה לא הגיד.

מאז שחר נעוריך נשאת בעול המשפחה. דאגת לאם, לאחים ולאחיות שנתיתמו בעודם כה צעירים. עם זאת היית איש תנועה מעיל ומסור במשך שנים רבות - כל עוד לא הכריעה אותך המחלה ומכלותיה.

חבונתך וסוב לבך נתגלו בכל שיח ושיג שהיה לך עם הזולת.

כה אהבנוך וכה רצינו, כי עוד שנים רבות תמשיך להיות אתנו. אף אתה רצית ויכלת עוד להיות, הודות לצביה הנאמנה שגילתה מסירות ללא גבול למענך.

פוליה היקר, נתייתמנו כלנו והכאב אינו פוסק ולא יחדל.

תמיד יהיו לנגד עיננו הכונותיך הנפלאות ואת זכרונך נישא לעד.

יד-מרדכי

אחותך ניונקה

ואחרון אחרון, יש לזקוף לזכותו חלק נכר מהעמל שהשקיע הועד
שליוצאי סרני והסביבה במשך כמה שנים בהוצאת ספר היזכור לקדושי
עירנו והסביבה. מוליה היה השגריר החי של הועד בעיר הבירה, הוא
היה המקשר בין הועד לבין הנהלת יד ושם והעורך,שגם הוא גר בירושלים
וקשים מאד היו ומסובכים היו הענינים בהוצאת הספר, שלא רק ענין
הכספים המרובים העיקו עלינו, אלא גם עניני קבלת ומסירת החומר,
תיקונים, הדפסות,ויכוחים וכדומה. ולפעמים הגיעו הדברים למבוי
סתום ונדמה היה כי אין סוף לענין, אבל מוליה, בהשפעתו המרובה,
בחכונתו, בשכלו הישר וברוב עמלו והתמסרותו עזר לנו הרבה וזכינו
להוציא את הספר שהוא גל-עד, מצבה אחת ויחידה לזכר קדושינו היקרים
שהושמדו על ידי הנאצים ימ"ש.

אולם, לצערנו, עברו רק שנים מועטות אחר הוצאת הספר ופתאום
הגיענו הידיעה המרה שמוליה איננו, שמוליה הסתלק מאתנו לעולמים.

אבל ויגון כמה את לבנו, כי נעקר אילן רב שרשים משורותינו.
הלך מאתנו חבר ורע טוב ונאמן. חבל על דאבדין ולא משתכחין.

יהא זכרו ברוך.

שלמה זנדוים

החבר והידיד ירחמיאל ברלינסקי ז"ל

"טוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה, באשר הוא סוף כל
אדם. והחי יתן אל לבו". (קהלת ז'-א').

עברו חלפו שלושים למסירתו של החבר והידיד ירחמיאל ז"ל.
לפן שלושים יום מן היום המר והנטהר בו נדם הלב החם-הטוב של
מ' בולינסקי. הבה נתיחד עם זכרו של המנוח. קשה מאד הדיבור
ל חבר-ידיד עמו עשינו יחד כברת דרך בחיים כשלושים שנה.
בעתים קשה לספר על איש קרוב שכבר איננו אתנו.

ברלינסקי פעל באוניברסיטה מהצית משנות חייו, והאיש צנוע
כל הליכותיו, ידע תמיד להקשיב ולהאזין למרי שיח החבר, לבעיותיו
לדאגותיו, המיר השחדל לעזור לזולת, רצה להקל ולפתור בעיותיו,
יה מוכן להדריך, לייעץ ולעודד חבר בעת מצוקתו.

ברלינסקי, כמנהל מדור המשכורת באוניברסיטה, עבד כך, שמקום
עבודתו, בצדק, רשאי היה להתגאות בעובד ובעבודתו, בעד מסירותו
ונאמנותו. הודות ליחס האדיב שלו אל ציבור העובדים, ההיענות
לשאלותיהם ובעיותיהם, האזנה ושימת הלב המיוחדת לכל אחד ואחד,
מתחבב האיש על כולם כולם, הן המגל האקדמאי והן העובדים האדמיני
סטרטיביים, כולם העריכו את עבודתו, כיבדוהו ודיברו עליו בהערצה

כל השנים עסק בהתנדבות בפעילות צבורית, היה חבר פעיל בו
התאגדות עובדי האוניברסיטה, חבר משטר העם במלחמת השחרור, חבר ו
המבקר, חבר הנהלת בנק הפועלים.

הספדים ממכרים ועובדים לאחר מותו של מולה . היו שברכו אותו על יציאתו לגמלאות,

כמו פרופ' אקצין, ולא ידעו כי שבוע לאחר מכן לא יהיה בין החיים

צביה המשיכה לחיות אחריו-המשיכה לטפח את הקשר עם בני משפחתנו ועם בני משפחתה שלה שנותרו בחיים וכן עם ידידים וחברים.היא הקפידה לנסוע ,לבקר בני משפחה בארץ ובחו״ל. אהבה לבקר ארצות רחוקות לארח ולהתארח..בשנים אילו טפחה את רצונה להפוך את ביתה לאחר מותה לבית בו יתארחו סופרים ויכתבו בו את יצירותיהם.

טיולים ואירועים

תמונות של צביה בסלון ביתה

מימין-צביה,נפתלי,הדסה ומלכה בבית צביה.

מימין לשמאל-צביה, עוזי ברלינסקי, עומר כרמון, איילת כרמון, פנינה כרמון בבית מיכה ובתיה כרמון.

מימין לשמאל: צביה, דפנה ואורנה ברלינסקי, תליק, עומר, תמר, ישי ואיילת כרמון . עומדת מאחור הדסה ברלינסקי.

לשם כך קישטה את הבית ועשתה הכל כדי שיהיה בית נעים ומתאים למטרה זו.והקדישה אותו ל"**בית הסופר**". אלא שבחלוף השנים הסתבר כי אין האגודה עומדת בהתחייבויותיה. בתחילה נמכר הבית והוחלט לחלק מענקים לכותבי עבודות שונות . בהמשך הועברו הכספים לאוניברסיטה העברית למימון לימודיהם של סטודנטים בחוג לספרות עברית

קרן המילגות הוקמה לזיכרם של מולה וצביה פועלת זו השנה השנייה עבור תלמידים בחוג לספרות עברית כאשר כל שכר הלימוד של הסטודנטים הנבחרים ואף למעלה מזה -ועד קבלת התואר (הראשון או השני) ממומן על ידי הקרן. וזאת במחיר דירתם שנמכרה.

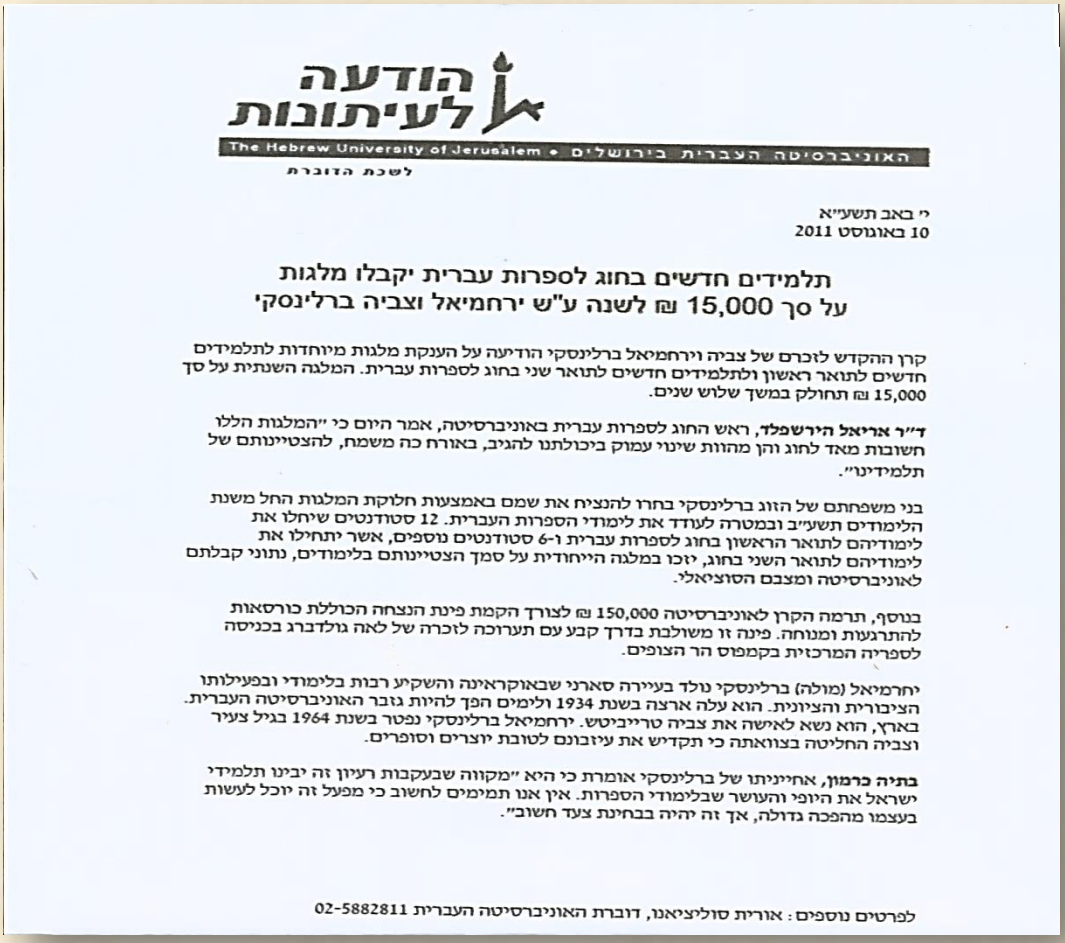

הודעה לעיתונות

The Hebrew University of Jerusalem • האוניברסיטה העברית בירושלים

לשכת הדוברת

י׳ באב תשע״א
10 באוגוסט 2011

תלמידים חדשים בחוג לספרות עברית יקבלו מלגות
על סך 15,000 ₪ לשנה ע"ש ירחמיאל וצביה ברלינסקי

קרן ההקדש לזכרם של צביה וירחמיאל ברלינסקי הודיעה על הענקת מלגות מיוחדות לתלמידים חדשים לתואר ראשון ולתלמידים חדשים לתואר שני בחוג לספרות עברית. המלגה השנתית על סך 15,000 ₪ תחולק במשך שלוש שנים.

ד״ר אריאל הירשפלד, ראש החוג לספרות עברית באוניברסיטה, אמר היום כי ״המלגות הללו חשובות מאד לחוג והן מהוות שינוי עמוק ביכולתנו להגיב, באורח כה משמח, להצטיינותם של תלמידינו״.

בני משפחתם של הזוג ברלינסקי בחרו להנציח את שמם באמצעות חלוקת המלגות החל משנת הלימודים תשע״ב ובמטרה לעודד את לימודי הספרות העברית. 12 סטודנטים שיחלו את לימודיהם לתואר הראשון בחוג לספרות עברית ו-6 סטודנטים נוספים, אשר יתחילו את לימודיהם לתואר השני בחוג, יזכו במלגה הייחודית על סמך הצטיינותם בלימודים, נתוני קבלתם לאוניברסיטה ומצבם הסוציאלי.

בנוסף, תרמה הקרן לאוניברסיטה 150,000 ₪ לצורך הקמת פינת הנצחה הכוללת כורסאות להתרגעות ומנוחה. פינה זו משולבת בדרך קבע עם תערוכה לזכרה של לאה גולדברג בכניסה לספריה המרכזית בקמפוס הר הצופים.

יחרמיאל (מולה) ברלינסקי נולד בעיירה סארני שבאוקראינה והשקיע רבות בלימודי ובפעילותו הציבורית והציונית. הוא עלה ארצה בשנת 1934 ולימים הפך להיות גזבר האוניברסיטה העברית. בארץ, הוא נשא לאישה את צביה טרייביטש. ירחמיאל ברלינסקי נפטר בשנת 1964 בגיל צעיר וצביה החליטה בצוואתה כי תקדיש את עיזבונם לטובת יוצרים וסופרים.

בתיה כרמון, אחייניתו של ברלינסקי אומרת כי היא ״מקווה שבעקבות רעיון זה יבינו תלמידי ישראל את היופי והעושר שבלימודי הספרות. אין אנו תמימים לחשוב כי מפעל זה יוכל לעשות בעצמו מהפכה גדולה, אך זה יהיה בבחינת צעד חשוב״.

לפרטים נוספים: אורית סוליציאנו, דוברת האוניברסיטה העברית 02-5882811

ההודעה על הקמת הקרן . התלמידים לומדים על חשבון קרן זו זו השנה השניה בפיקוח המשפחה.

כמו כן הוקמה פינת זכרון לזכרה של לאה גולדברג בכניסה לספריה המרכזית בהר הצופים וזאת גם כן על חשבון הקרן. גם בפינה זו מונצחים צביה ומולה. צביה נפטרה ממחלת הסרטן בשנת 1985

המסמכים שהובאו כאן ואשר בזכותם הצלחתי לשחזר את תולדות חייה ניצלו בזכותה של אימי שלקחה חלק גדול מהם לביתה לאחר מותה של צביה.

רוב התמונות נשארו בביתה וחלקן הגיעו אלינו בדרך שלא תאומן.

מסתבר שלאחר פטירתה של צביה נזרקו משם חפצים שונים בין היתר נזרקו גם אלבומים.

תושב הישוב ״יד-השמונה״ עבר במקום, ראה את האלבומים וליבו לא נתנו להמשיך הלאה –הוא אסף את האלבומים לביתו ורק לאחר שנים עיין בהם בקפדנות ומצא תמונות עליהן היה רשום השם ״הדסה ברלינסקי״.

כך הוא הגיע לאמי ומסר לה את האלבומים שהיו בידיו בערך 12 שנה. כולם התרגשו מאד. בזכותו יש לנו תמונות רבות של צביה. וגם כאלה של מולה.

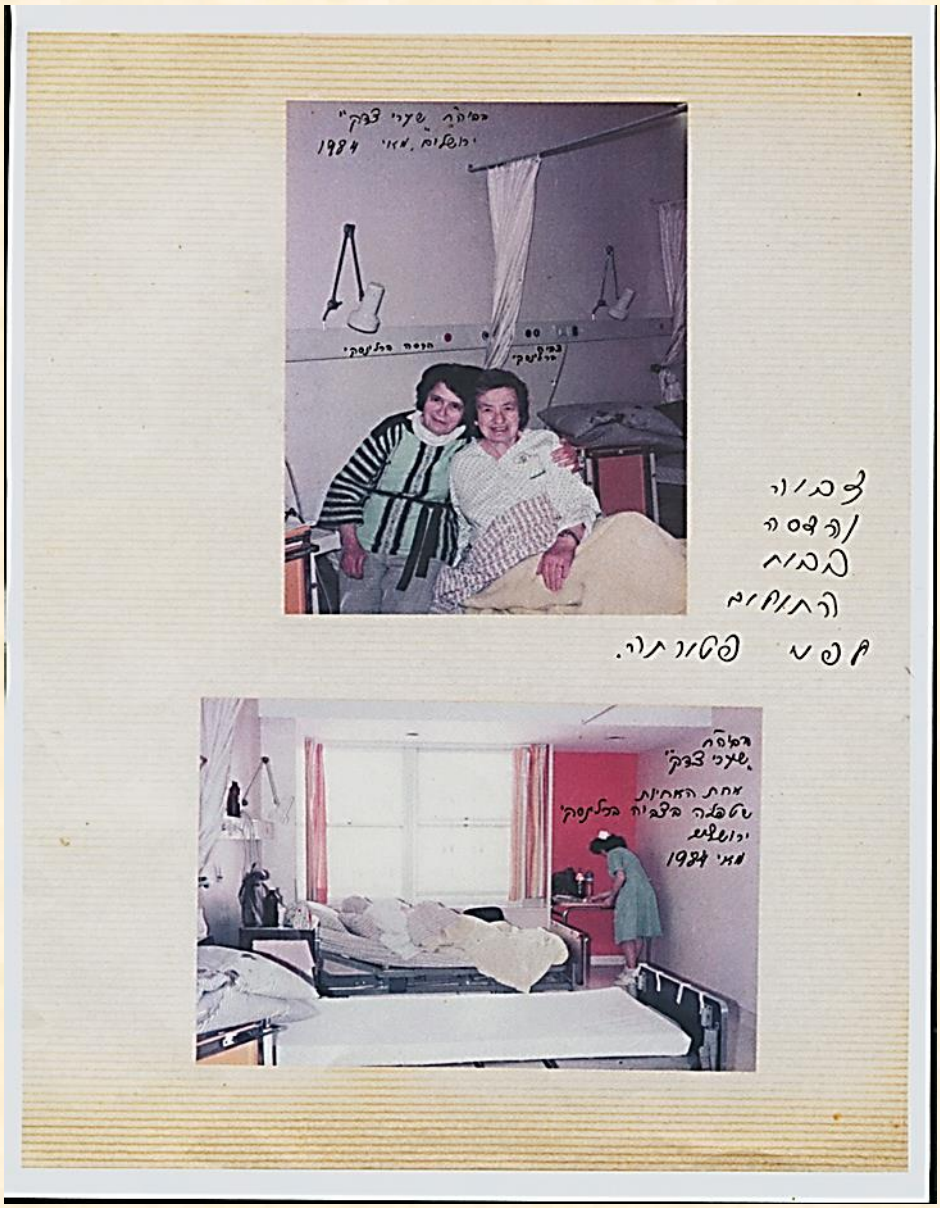

צביה והדסה בבית החולים לפני פטירתה.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתה
של יקירתנו

צביה טרייבטש
ברלינסקי

ההלויה תצא היום יום ראשון 1.12.85
בשעה 14.30 מבית ההלויות סנהדריה
ירושלים לבית העלמין בגבעת שאול

המשפחה

רחל ווינרויב (ברלינסקי)

1905 סרני–1934 חיפה

רחל נולדה בשנת 1905 בסרני.

אחיה, אריה,שעלה לפניה הגיש בשנת 1931 בקשה לאשר לה רשיון עלייה.

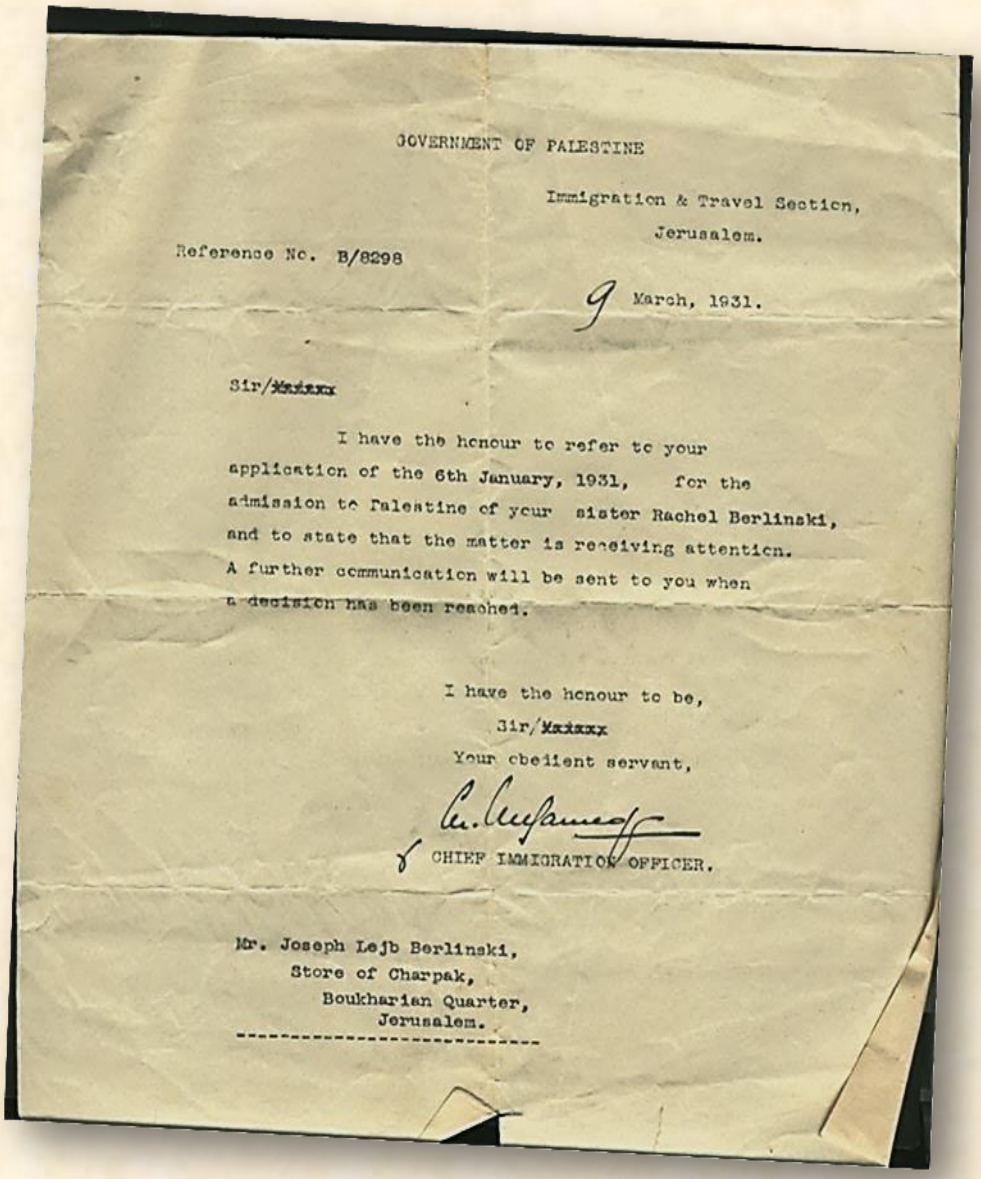

GOVERNMENT OF PALESTINE

Immigration & Travel Section,
Jerusalem.

Reference No. B/8298

9 March, 1931.

Sir/~~Madam~~

I have the honour to refer to your application of the 6th January, 1931, for the admission to Palestine of your sister Rachel Berlinski, and to state that the matter is receiving attention. A further communication will be sent to you when a decision has been reached.

I have the honour to be,
Sir/~~Madam~~
Your obedient servant,

CHIEF IMMIGRATION OFFICER.

Mr. Joseph Lejb Berlinski,
Store of Charpak,
Boukharian Quarter,
Jerusalem.

הבקשה הוגשה על ידי אריה ב-1931 רחל עלתה ככל הנראה ב-1932 המכתב נשלח לחנות של חרפק בשכונת הבוכרים אותו תמצאו בפרק המתייחס לאח חיים

רחל והאם בתיה

ככל הנראה היא הגיעה ארצה בשנת 1932 והתגוררה בתקופה הראשונה בירושלים.

בשנת 1932 אנו מוצאים את שמה בין רשימת המבקרים במוזיאון ("**בית הנכאת**") "**בצלאל**" עם קבוצת חברים (אותה יד רשמה את האנשים). מדובר בשלוש בנות ממש' יפה ועוד בחור בשם שבח קמחי-מוצ'ניק שהיה תלמיד בצלאל וחבר הגנה שהשתתף במסע אופניים ידוע של חברי ההגנה באמצע שנות העשרים ולאחר מכן נפטר בגיל צעיר.

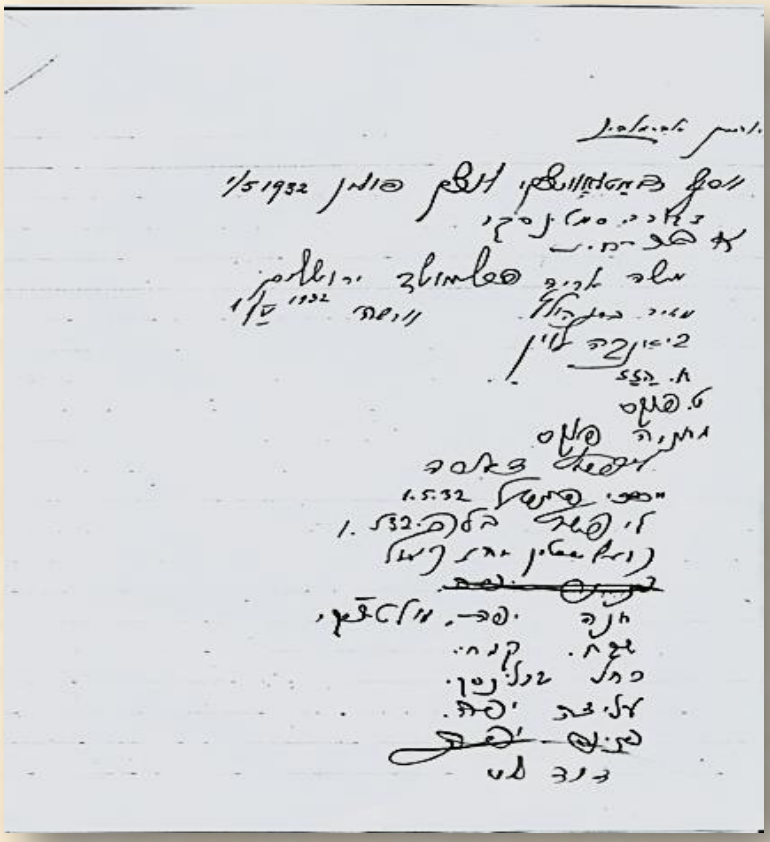

רשימת מבקרים ב"בצלאל" 1/5/32 רחל ברלינסקי רביעית מלמטה

ככל הנראה היה שבח מוצ'ניק חברו של אריה שהתלווה לרחל ולבנות משפחתה של מלכה בביקור במוזיאון עם עלייתה של רחל לארץ.

בתמונה מפקדי "ההגנה" בירושלים בשנת 1928 ושבח מוצ'ניק בתוכם שיצאו למסע אופניים מירושלים עד מעבר לליטני ובחזרה. שבח מוצ'ניק היה תלמיד ב"בצלאל".

רחל משמאל וחברים על שפת הים–הדמיון בינה ובין ניונקה מדהים

מש׳ יפה קשורה בקשרי משפחה עם מש׳ טויסטר, משפחתה של מלכה, וזאת על פי ספר משפחתי מפורט , ״חברון שלנו״ שנכתב על ידי עוה״ד אביבה נאמן בת המשפחה.

בני משפחתנו לא שוחחו ולא הזכירו את רחל .

מאימי שמעתי כי הייתה קיימת אחות שכזו וכי נפטרה בארץ בשעת לידה בחיפה ועל שמה נקראה רחל ברלינסקי (בן ישי).

היינו בטוחים כי בני המשפחה כלל אינם מודעים למקום קבורתה ועל כן התרגשנו מאד כאשר בעקבות ביקור במשרדי ה"חברת קדישא" בחיפה הצלחנו למצוא את קברה בבית העלמין בחוף הכרמל ולהווכח כי הקבר שמור בצורה טובה ביותר.

המצבה על הקבר הייתה מאד מסודרת והיינו מלאי תודה לרשויות בחיפה על שדאגו משך עשרות בשנים לטיפוח הקבר.

אפילו כתבנו מכתבי -תודה לראש העיר דאז עמרם מצנע ולמנהל חברת הקדישא בחיפה.

אלא שבעת בדיקת המסמכים שהצטברו אצל אמי הסתבר שכבר באמצע שנות ה-70 בקרו ניונקה ושיקה בחיפה וגילו שם את הקבר שהיה מוזנח מאד.

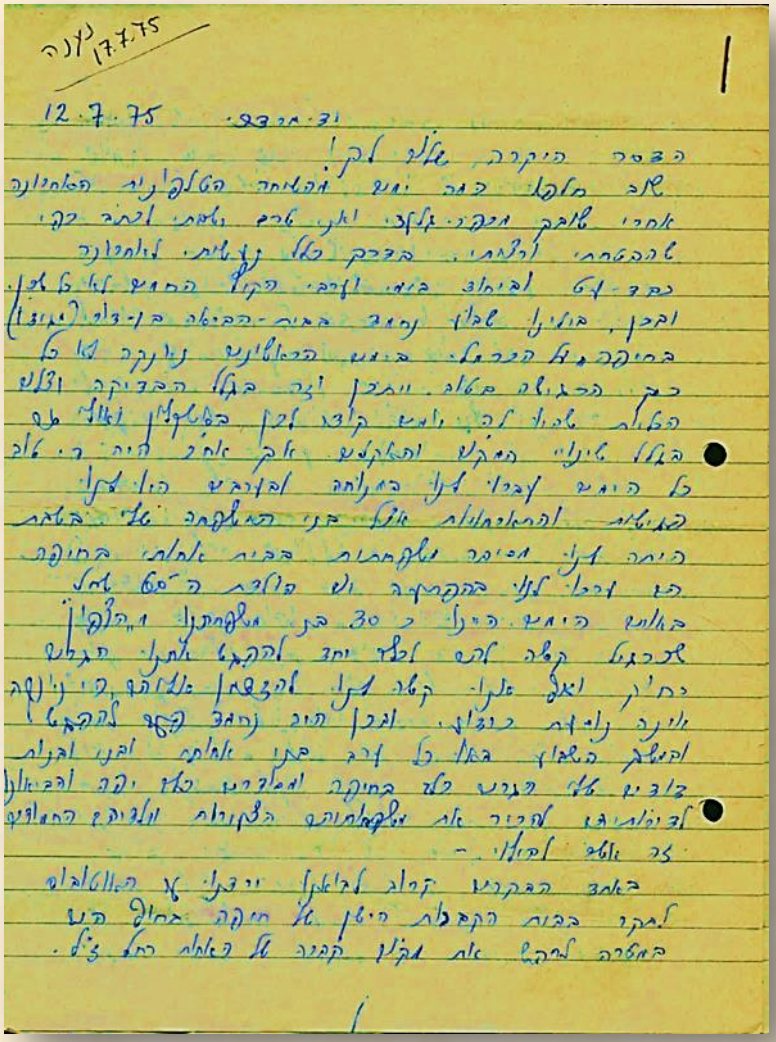

ניונקה ושיקה מספרים על גילוי קבר רחל שנת 1975

כל האחים דאגו למימון השיפוץ

בין מסמכי אבי מצאתי אפילו את שמו של בונה המצבות שעסק בעבודה.

נותרה השאלה מה קרה עם רחל מאז הגיעה ארצה עד לפטירתה ומדוע מיעטו מאד לשוחח אודותיה ולהזכיר אותה.

רחל נפטרה בבית החולים "הדסה" בחיפה ב- 4 באפריל 1934 היא הייתה נשואה ליוסף ווינרוב אשר בעת עלייתה של רחל ארצה עבד בירושלים בבית החולים לחולי-נפש "עזרת נשים".

יוסף יליד 1904 עלה ארצה בשנת 1930 מטרנופול שבגליציה עם בני משפחה נוספים.

למטה –שתי הודעות השתתפות באבל על פטירתה של רחל מאפריל 1934 האחת מעובדי ביה"ח "עזרת נשים" לחברם יוסף ויינרוב והשניה לאחותו של יוסף אדלה מתל אביב על האבל הכפול (האם והתינוק)

עיתון: ??? - Davar תאריך: 11 אפר' 1934 עמוד: 5

לחברנו היקר

יוסף וינרוב

אתך יחד אנו מבכים את האבדה הגדולה במות אשת נעוריך —

רחל

הבתולה היקרה

בעבודת בנין הארץ רנותם!

עובדי עזרת נשים

תון: ??? - Davar תאריך: 10 אפר' 1934 עמוד: 5

כוס תנחומים

לה' זהבה רבינוביץ

באסונה הגדול

לה' אדלה ויראוב

באבלה הכפול הכבד

חבר עובדי ביה"ח העירוני בת"א

שמו של יוסף וינרויב מוזכר בין עובדי ביה"ח "עזרת נשים"

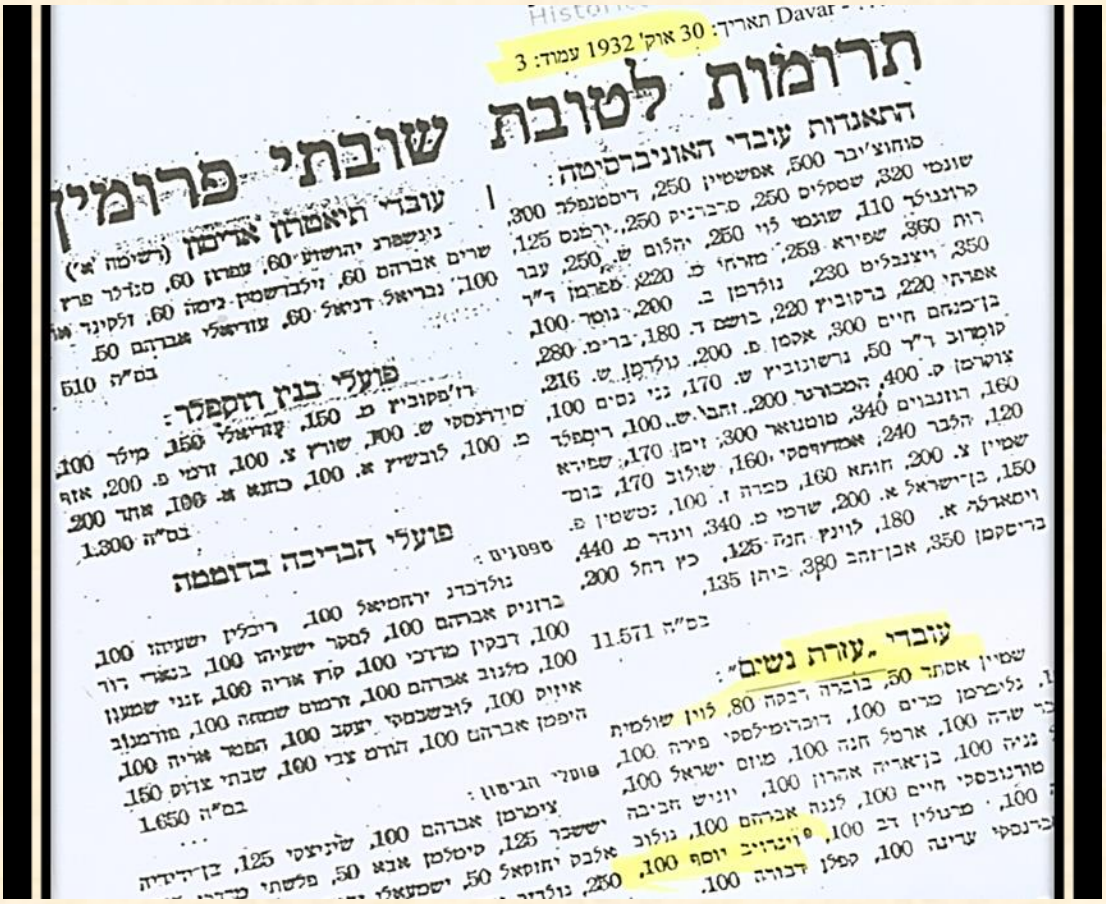

Davar תאריך: 30 אוק' 1932 עמוד: 3

תרומות לטובת שובתי פרומין

התאגדות עובדי האוניברסיטה:

מוחוצ'יבר 500, אפשטיין 250, דיסטנפלד 300, שונמי 320, שטקלים 250, ס.ברניק 250, ירמנס 125, ברונגילר 110, שוגמי לוי 250, יהלום ש. 250, עבר רות 360, שפירא 259, מזרחי כ. 220, מסרמן ד"ר 350, ויצנבלים 230, גולדמן ב. 200, גוטר 100, אפרתי 220, ברקוביץ 220, בושם ד. 180, ברים 280, בן־מנחם חיים 300, אלמן פ. 200, גולדמן ש. 216, קומרוב ד"ר 50, גרשונוביץ ש. 170, בני נסים 100, צוקרמן פ. 400, המבורגר 200, זהבי ש. 100, ריסלר 160, הזונבוים 340, מוטנואר 300, זימן 170, שפירא 120, הלבר 240, אמדוסקי 160, שולוב 170, בוס־שמיין צ. 200, חוגא 160, כמרה ז. 100, נטשין פ. 150, בן־ישראל א. 200, שרמי מ. 340, ווגדר מ. 440, ויטאדלה א. 180, לוינץ חנה 125, כץ רחל 200, בריסקמן 350, אבן־זהב 380, ביתן 135,

בס"ה 11.571

עובדי תיאטרון אריסמן (רשימה א')

ניגשפרט יהושע 60, עמרון 60, סנדלר פרץ שרים אברהם 60, זילבדשטין ביסה 60, זלקינד אה 100, נבריאל דניאל 60, עזריאלי אברהם 50.

בס"ה 610

פועלי בנין רוטפלד:

רז'פקוביץ מ. 150, עזריאלי 150, מילר 100, סידרנסקי ש. 100, שורץ צ. 100, זרמי מ. 200, אזף מ. 100, לובשיץ א. 100, כהנא א. 100, אחד 200.

בס"ה 1.300

פועלי הבריכה ברוממה

ספסנים:

גולדברג יחזקאל 100, ריבלין ישעיהו 100, ברזניק אברהם 100, לסקר ישעיהו 100, בשארי דוד 100, דבקין מרדכי 100, קוק אריה 100, זגני שמעון 100, מלנוב אברהם 100, הרמנס שמחה 100, מזרמנוב איזיק 100, לובשבסקי יעקב 100, המטר אריה 100, היפמן אברהם 100, הרדם צבי 100, שבתי צדוק 150.

בס"ה 1.650

פועלי הביטון:

ציטרמן אברהם 100, שניצקי 125, בן־יהודה ישעיה 125, סיטלמן אבא 50, פלשתי מרדכי 50, אלבק יחזקאל 50, ישסעאלי [illegible] 250, גולדר [illegible]

עובדי „עזרת נשים":

שמיין אסתר 50, בוברה רבקה 80, לוין שולמית 100, גליברמן מרים 100, דוברומילסקי פירה 100, ברי שרה 100, ארטל חנה 100, מוזס ישראל 100, גניה 100, בן־אריה אהרון 100, יוניש חביבה 100, מורנובסקי חיים 100, לנגה אברהם 100, גולוב [illegible] 100, פרטלין דב 100, וינרויב יוסף 100, קפלן דבורה 100, ברנסקי עריה 100.

יוסף הוא בחור מוכשר פעיל פוליטי קומוניסט. בהשקפותיו,בשנת 1932 הוא נעצר יחד עם פעילים אחרים במפלגה בשעת אסיפה שנערכה ליד מנזר המצלבה בירושלים. החבורה בת 32 איש בהם גם ערבים משוחררת ומזוכה על ידי שופט בריטי.

עיתון: ??? - Davar תאריך: 23 פבר' 1932 עמוד: 3

פסק הדין במשפט אסירי האספה בירושלים

בפסק הדין המזכה את 32 הנאשמים בהשתתפות באסיפה בלתי חוקית ובשייכות לאיגוד קומוניסטי, אמר השופט הבריטי קרטול בירושלים ביום ו', בין יתר דברים:

אולי נראו יתיה להגדיר עוד פעם מהי אסיפה או חוקית, נוהי התקהלות בלתי חוקית של 3 או יותר אנשים. הסתאפסים כדי לפשוע פשע בכוח גלוי, או לכצע מטרה משותפת באופן הנותן לאנשים נכונים ואמיצים הנמצאים בסביבה הסמוכה את היסוד לחשוש להפרת שלום הציבור.

כדי לברר אם הנאשמים השתתפו באסיפה בלתי חוקית, יש לשקול מקודם את אופן סידור האסיפה ואת הדברים שדובריו בה. נכון הוא שכל אדם רשאי לנהוג כנהוג: הנחשב בעיניו לחוק, אך אין איש רשאי להכיא בחלק לצבור.

הנסבות בפקרה זו מראות, כי חבר אנשים נאשים באו אל סביבה זו לדון בענינים רגשים. לא ברור, מה היו הענינים, אך נראה שהיו כרוכים בפעולת הפועלים בארץ ובעניני העלות ההגדרה לארץ. שני תלמידים שהלכו למשים לסמור, נתבקשו להתחלק מן המקום. אלה בבחלה בשרה על הענין למשטרה, ונו השבה, כי הנאשמים הם קומוניסטים ותחליטר לאסור אותם.

בכר העידותי באתת התחלמיתי הקרטות, כי הקומוניזם אינו פשע, ואדם המאמין בקומוניזם אין אמונתו עושה אותו לפושע.

המשטרה סבורה, כנראה, שיש לתרגם לדין את כל הקומוניסטים. כל מה שהחוק דורש הוא שאיש לא יפר את השקט בהביעו את דעותיו ובהרצונותיו, ואם רק יפיר את דעותיו בין הברון

פסק הדין של ויינרוב וחבריו הקומוניסטים בשנת 1932

לאחר "עזרת נשים" הוא עובר לעבוד במשרד בתל אביב-משרד זה קשור בעבודות המתבצעות בעיר התחתית בחיפה.

לחיפה עוברים רחל ויוסף להתגורר (ברחוב יחיאל).

בחיפה אירע האסון -רחל והתינוק נפטרים בשעת הלידה -בבית החולים "הדסה" בחיפה-כפי שמצויין בפנקס הפטירות של משרד -הפנים.

אנחנו יכולים רק לשער שהטראומה הייתה קשה והמשפחה העדיפה להדחיק את האסון ולא לדבר עליו אולי גם מחשש לעין רעה.

לאחר מות רחל הוא נישא שוב ומנשואיו אילו נולדה לו בת.

בשנת 1936 הוא מתקבל לעבודה בחברת החשמל שם הוא מתמיד בעבודה עד יציאתו לגימלאות.

הנשואים עם אשתו השנייה-אם בתו- לא עולים יפה והוא נישא שוב מנשואים אילו לא נולדים לו ילדים.

עד יום מותו לא סיפר יוסף וינרוב לבתו ולנכדיו על נשואיו לרחל ועל מות ילדו -רק כאשר נפטר ראתה הבת תמונות ואז ספרו לה בני המשפחה על נשואים אילו.

לדבריה הייתה רחל מאד יפה.

התמונות נעלמו.

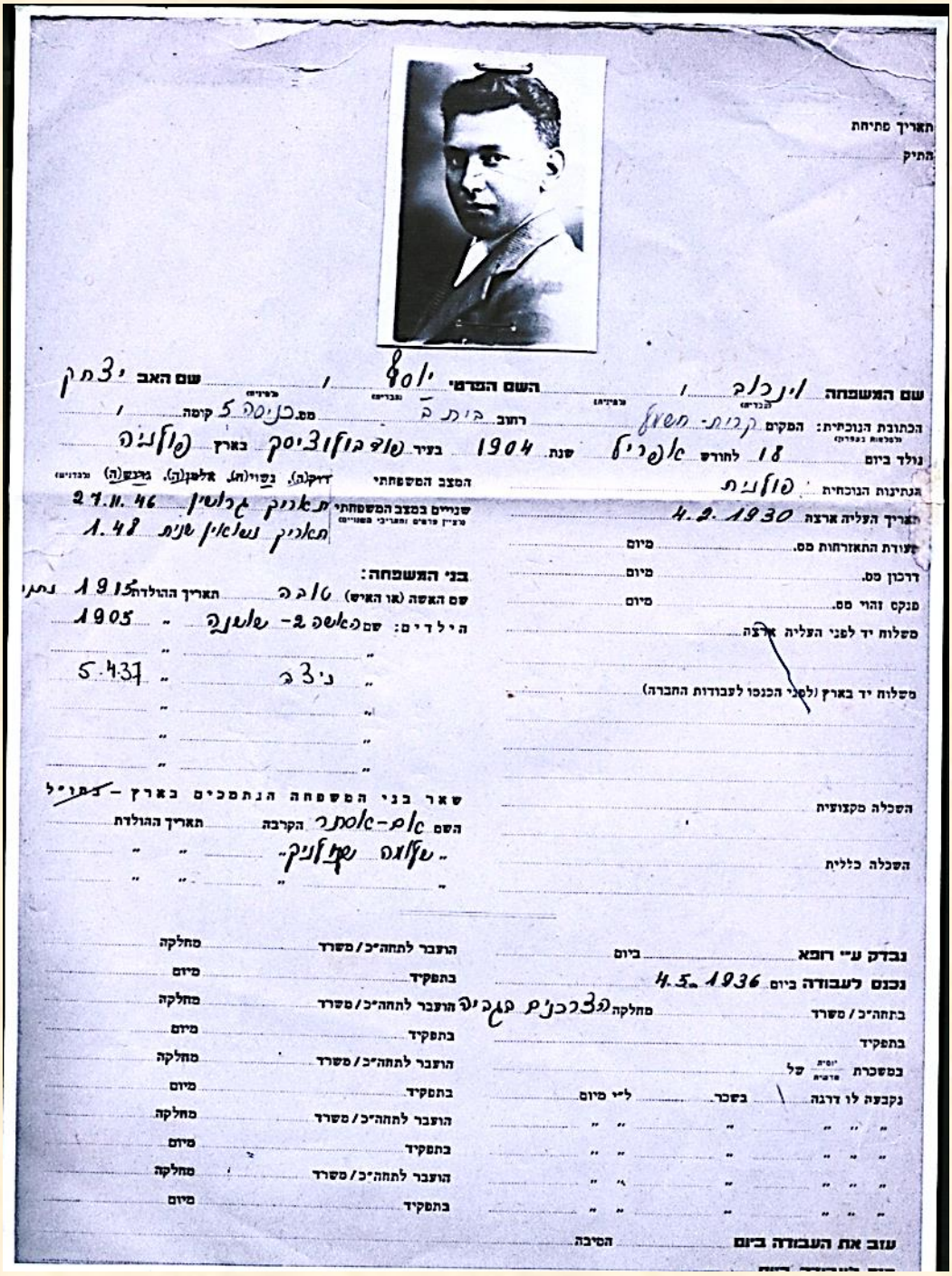

תאריך פתיחת

תיק

שם המשפחה: וינרוב | השם הפרטי: יוסף | שם האב: יצחק

הכתובת הנוכחית: המקום: קרית-חיים | רחוב: בית ה | מס. כניסה 5 | קומה

נולד ביום: 18 לחודש: אפריל | שנת: 1904 | בעיר: שוף בולוביסק | בארץ: פולין

אזרחות הנוכחית: פולנית | המצב המשפחתי: רווק(ה), נשוי(אה), אלמן(ה), גרוש(ה)

תאריך העליה לארצה: 4.2.1930 | שנויים במצב המשפחתי: 27.11.46 תאריך נישואין | 1.48 תאריך נישואין שנית

תעודת התאזרחות מס. ..... מיום .....

דרכון מס. ..... מיום .....

פנקס זהוי מס. ..... מיום .....

משלוח יד לפני העליה לארצה

משלוח יד בארץ (לפני הכנסו לעבודות החברה)

בני המשפחה: שם האשה (או האיש): טובה | תאריך ההולדת: 1915 | נתנ

הילדים: שם: יאשה ב- שטנה | 1905

" | " | 5.437 | " | ניצה

שאר בני המשפחה הנתמכים בארץ - לא

השם: אם-אסתר | הקרבה: | תאריך ההולדת:

" שלמה שמלניק " " "

השכלה מקצועית

השכלה כללית

נבדק ע"י רופא ..... ביום .....

נכנס לעבודה ביום 4.5.1936

בתחה"כ / משרד: מחלקה: המרכזית תל-אביב

בתפקיד

בשכרת יומית / חודשית של

נקבעה לו דרגה ..... בשכר ..... ל"י מיום

" " " "

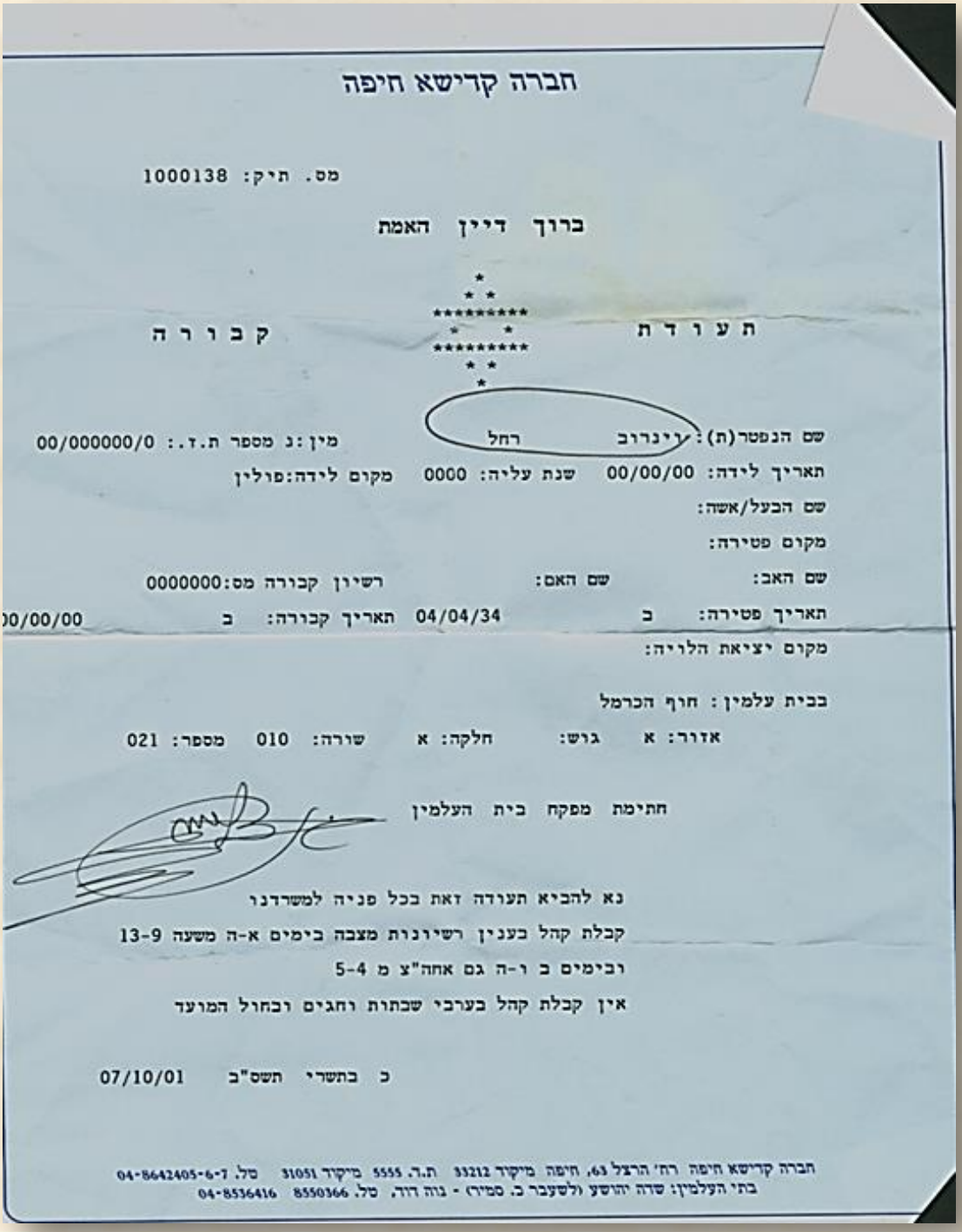

חברה קדישא חיפה

מס. תיק: 1000138

ברוך דיין האמת

תעודת קבורה

שם הנפטר(ת): עינרוב רחל מין:נ מספר ת.ז.: 00/000000/0

תאריך לידה: 00/00/00 שנת עליה: 0000 מקום לידה:פולין

שם הבעל/אשה:

מקום פטירה:

שם האב: שם האם: רשיון קבורה מס:0000000

תאריך פטירה: כ 04/04/34 תאריך קבורה: כ 00/00/00

מקום יציאת הלויה:

בבית עלמין: חוף הכרמל

אזור: א גוש: חלקה: א שורה: 010 מספר: 021

חתימת מפקח בית העלמין

נא להביא תעודה זאת בכל פניה למשרדנו

קבלת קהל בענין רשיונות מצבה בימים א-ה משעה 9-13

ובימים ב ו-ה גם אחה"צ מ 4-5

אין קבלת קהל בערבי שבתות וחגים ובחול המועד

כ בתשרי תשס"ב 07/10/01

חברה קדישא חיפה רח' הרצל 63, חיפה מיקוד 33212 ת.ד. 5555 מיקוד 31051 טל. 04-8642405-6-7
בתי העלמין: שדה יהושע (לשעבר כ. סמיר) - נוה דוד, טל. 8550366 04-8536416

תעודת הקבורה של רחל שנתנה לנו במשרדי ה"חברה קדישא" בחיפה.

קברה של רחל בבית העלמין "חוף הכרמל" בחיפה